

Un număr vechiu 12 lei

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE — SOCIOLOGIE

Director: DEM. I. DOBRESCU

Fost Decan al Baroului de Ilfov, Președintele Consiliului de Ad-ție al Soc. anon. „Curierul Judiciar”

COMITETUL DE REDACȚIE:

TR. ALEXANDRESCU Avocat, Direct. Contenc. B-cci G-le a Țărei Românești	ALEX. CERBAN Profesor la Facultatea de Drept, București	IÓSEF G. COHEN Avocat	GR. CONDURATU Consilier la Curtea de Apel București	RENÉ DEMOGUE Profesor la Facultatea de Drept din Paris
V. DÓNGOROZ Dr. în Drept din Buc. Avocat	ALFRED JUVARA Dr. în Drept din Paris Avocat	D. NEGULESCU Profesor la Facultatea de Drept, București	I. GR. PERIȚEANU Avocat	C. SIPSOM Profesor la Facultatea de Drept, București
	GR. TRANCU-IAȘI Fost Ministru al Muncii Avocat	P. VASILESCU Dr. în Drept din Paris Avocat	AL. VELESCU Dr. în Drept din Buc. Avocat	C. STÓEANOVICI Dr. în Drept din Paris Avocat

Secretar de Redacție: E. C. DECUSARA, Dr. în drept din Paris, Directorul Statisticii Judiciare

Membrii corespondenți pentru Paris: EDOUARD LÉVY și SILVIU KRAINIC, D-ri în Drept, Avocați, Paris.

ABONAMENTUL

Un an p. Bănci, Case Comerc. și Autorit. 500 lei
„ Magistrați și Avocați fără supl. 300 „
6 luni pretul de sus pe jumătate

APARE ODATA PE SAPTAMANA

In lunile Iulie și August
apare odată la 2 săptămâni

Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția și Administrația

București, Artei, 5 și Rahovei, 5
Lângă Palatul Justiției
— TELEFON 12/29 —

Un grup de distinși magistrați și avocați din întreaga țară au luat inițiativa editării unui organ de informațiune judiciară concisă și rapidă în genul „Culegerilor de rezumate” (Recueils des sommaires), a căror utilitate practică explică desăvârșitul succes ce au avut.

Acest organ va apare în luna Aprilie 1923 în editura Soc. anonime *Curierul Judiciar* sub titlul **Jurisprudența Generală** și va urma în fiecare Joi, în 32 pagini fermat 8°, ținând în curent lumea juridică românească cu cele mai recente jurisprudențe ale instanțelor române de toate gradele și din toată țara, precum și cu jurisprudența străină, toate rezumate în mod conștiincios și adnotate când vor prezenta o deosebită importanță.

Abonamentul va fi de 300 lei anual și 150 pe semestru și se poate face de pe acum, în vederea fixării tirajului, prin administrația Societății anonime «Curierul Judiciar», București, Rahovei, 5.

SUMAR

— Clauzele de neresponsabilitate în contractele de transporturi maritime și terestre, de d-l avocat Dr. Gălășescu-Pyk;

— Exproprierea. Chestiuni dificile. In contradictoriu cu d-l Alfred Juvara, de d-l avocat Alexandru A. Stan;

JURISPRUDENȚA:

— Curtea de Casație s. Unite: Ministerul de Finanțe cu N. Porumbel (Dreptul instanțelor de judecată de a examina și decide asupra calificării legale a faptelor de contrabandă constatate în procesele verbale dresate de agenții vamali și aprobate de Ministerul de Finanțe. Art. 215 legea vămilor);

— Casație s. III: Banca Mercur cu Direcțiunea generală a Vămilelor (Dacă anularea procesului verbal de contrabandă vamală, se poate face și fără înscrierea în fals? Dreptul instanței de fond de a aprecia procesul verbal de constatare. Art. 213 și 215 legea vamală), cu o Notă de d-l avocat Traian Alexandrescu.

Prevenim pe d-nii abonați că numerile ce le cer în cursul anului, trebuie să le plătească. Numai acele numere se servesc fără nici o plată pentru care ni se reclamă în cursul săptămânii următoare că nu s'au primit, pentru că și noi putem reclama Direcțiunii poștei nepredarea lor la timp.

Clauzele de neresponsabilitate

în contractele de transporturi maritime și terestre de mărfuri.

Intr'un precedent studiu ¹⁾ relativ la responsabilitatea căraușului — în materie de transporturi terestre și maritime —, promiteam să ne ocupăm de valabilitatea juridică a clauzelor, prin care acesta caută să înlătore orice responsabilitate a sa, decurgând din neexecutarea sau reaua aducere la îndeplinire a obligațiilor ce i incumbă prin contractul de transport.

Ne executăm, nu numai pentru a ne îndeplini îndatorirea luată, dar și pentru motivul că o parte din jurisprudență, în puținele cazuri prezentate, a îmbrățișat — după noi — o părere ce nu-și are fundamentul în nici un text legal civil sau comercial.

Clauzele, ce exonerează părțile contractante de orice responsabilitate, se pot întâlni în tot felul de contracte.

Cu dezvoltarea zilnică a relațiilor comerciale — lato sensu —, cazurile de responsabilitate ce pot cădea în sarcina unuia dintre cocontractanți s'au înmulțit.

Pentru a se pune la adăpostul vre-unei acțiuni în daune interese, comercianții, industriașii de pretutindeni, și în special căraușii de transporturi maritime și terestre, introduc în contractele lor clauze de neresponsabilitate.

Apariția lor, în practică, și în special a celor relative la materia de care ne ocupăm, a dat naștere la vii proteste, la o puternică agitație în lumea comercială, punându-se în continuu la bază întrebarea, nerezolvată în mod definitiv

1) Curierul Judiciar No. 13/1916.

până în prezent, a valabilității juridice, în lipsa unei dispozițiuni legale prohibitive, a clauzelor prin care căraușii își declină responsabilitatea pentru pierderea și deteriorarea mărfurilor, provenite nu numai din o cauză necunoscută sau dubioasă, dar și din culpa prepușilor și chiar a lor personală, exceptându-se numai cazurile de dol sau greșală grosieră²⁾ (culpa lato).

O atare stipulație trebuie să fie recunoscută ca licită, sau nula?

Studiul acestei chestiuni, „vexata quæstio“, a provocat de asemenea polemici în toate țările, la congresele de drept internațional, a atras după sine formarea de legi, contra legi, din partea căraușilor, a încărcătorilor, a asigurătorilor, devenind după justa caracterizare a unui celebru adnotător de jurisprudențe „une querelle entre les nations“³⁾.

Într'un prim sistem, adoptat la noi de Curtea de apel din Galați, secția II-a, se susține că stipulațiunile, prin care căraușul își restrânge sau își suprimă responsabilitatea sa în materie de transport de lucruri, de mărfuri, fie terestru, fie maritim, sunt ilicite, de nul efect.

Texte categorice din Codul civil și comercial se opun la valabilitatea lor.

Dispozițiunile, cuprinse în art. 1080 c. civ. rom. (1137 c. civ. fr.), prin care se stabilește că diligența ce trebuie să o pună debitorul în executarea unei obligațiuni e aceea a unui bun proprietar, sunt de ordine publică, el nefiind exonerat de responsabilitate decât în ipoteza prevăzută de art. 1083 c. civ. rom. (1147 c. civ. fr.), când neîndeplinirea contractului provine dintr'un caz de forță majoră sau caz fortuit.

Acelaș caracter îl au și dispozițiunile art. 1475 c. civ. rom., 501 și 508 c. com. rom., din combinarea carora rezultă că, căraușul, proprietarul vasului și căpitanul, sunt responsabili de lucrurile încărcate.

Fund dispozițiuni de ordine publică, părțile nu le pot înlătura aplicațiunea, declinând orice responsabilitate prin convenția lor, căci se opune art. 5 c. civ. rom. (art. 6 c. civ. fr.), conform căruia nu se poate deroga, prin convențiuni sau dispozițiuni particulare, la legile care interesează ordinea publică.

O convenție deci, prin care s'ar dispensa debitorul să și îndeplinească obligațiile sale, e imorală.

„Clauzele de neresponsabilitate sunt nule, pentru că deroga dela dispozițiunile articolelor de mai sus din cod, care sunt de ordine publică, că, proprietarul vasului care are posibilitatea să și aleagă pe căpitan și oamenii de echipaj, pe agenții săi în diferitele localități și porturi în care vasul

face scală, care este în drept de a fixa timpul de plecare și de sosire, liniile de parcurs și de atins, în fine de a lua toate măsurile necesare pentru ca vasul și caricul să ajungă la destinație, și la nevoie, pentru a salva vasul, de a abandona din caric, e dator să răspundă de marfa primită pe vasul său, căci proprietarul marfii — odată ea încărcată pe bord — este desbrăcat de orice mijloc de a o putea salvarda“⁴⁾.

Din felul în care se exercită astăzi transporturile de orice natură, s'a tras încă un argument contra valabilității lor.

Odinioară căraușul era un particular ce trata cu expeditorul dela egal la egal, în plină libertate, condițiunile contractului intervenit între ei.

Astăzi, prin concentrarea capitalurilor în puternice societăți anonime, expeditorul se găsește mai întotdeauna în fața marilor companii de transporturi, și deci într'o stare de inferioritate, de inegalitate.

Acestea, bucurându-se de multe ori de exercitarea unui monopol de fapt, impun condițiile lor, pe care publicul e nevoit să le accepte *tale quale*, fără să le discute.

Pentru restabilirea egalității, e deci permis judecătorului a cenzura aceste stipulații, a le considera drept clauze de stil, de origină unilaterală, ce nu au fost acceptate în deplină libertate de expeditor, și a le înlătura sau a le micșora efectul⁵⁾.

Acest sistem prea riguros, ce nu voia să țină seamă de loc de convenția părților, trebuia, în mod fatal, să provoace o reacție.

Inceputul a fost făcut de Troplong, în Franța⁶⁾.

Părerea susținută de el, și cunoscută sub numele de „teza intermediară“, a găsit ecou numai în doctrina și jurisprudența franceză, iar Curtea de Casație dela 1874 a desvoltat-o și menținut-o în deciziile sale.

Fară îndoială că clauzele de neresponsabilitate sunt imorale și ilicite, dacă sunt interpretate în sensul că tind să exonereze pe cărauș de orice

4) C. apel Galați: *Dreptul* 1889, No. 80, p. 671; Trib. Tecuci, sentința 27/897, nepublicată; În acelaș sens: D. Alexandresco, *Tratat de dr. civ.*, t. IX, p. 285. Vezi cu toate acestea D. Alexandresco, op. cit. t. V, p. 502 și 514.

5) Aubry & Rau, *Droit civil*, t. IV § 373, nota 10; Pardessus, *Cours de dr. com.*, t. I, No. 542; Vermond, *Manuel de dr. commercial*; Cas. fr. 26 mars 1860; D. 1860, I, 289; 24 août 1865; D. 1865, I, 215; 29 mai 1866; D. 1867, I, 388.

6) Troplong, *Du louage*, No. 142; Duverdy, *Du contrat de transport*, No. 17, 29; Boistel, *Droit commercial*, No. 1184 și 1249; Thaller, *Ann. de dr. com.*, I, p. 165, 188, 192; Perreau, *Revue critique*, 1901, p. 485; Laurent, *Principes de dr. civil*, t. XXV, No. 531—532; Verneau, *Les assurances combinées avec les clauses de connaissance*, *Rev. int. dr. mar.*, XI, 1896, p. 518; Desjardins, *Tr. de dr. mar.*, IV, No. 932; Cas. fr. 22 avril, 1874, S. 1874, I, 386; 14 juillet 1874, D. 1875, I, 32; 4 janv. 1875, S. 1875, I, 16; 5 nov. 1883, S. 1885, I, 131; 30 juin 1896, D. 1897, I, 43; 22 janv. 1902, S. 1902, I, 195; 6 janv. 1900, S. 1905, I, 101; Cas. 29 Oct. 1894, *Rev. int. dr. mar.*, VI, 241; Rouen, 5 mars 1897, *ibid.*, XIII, 56; Marseilles, 16 janv. 1909; *ibid.*, XXIII, 228; Paris, 4 mars 1909; *ibid.*, XXV, 319.

2) Contra dispozițiunile art. 276, al. 2 c. civ. german, care face deosebire între dol și culpa lato.

3) Labbé, *Nouvelle communication sur les clauses de non responsabilité* — Particulièrement dans les connaissements, *Annales de dr. com.*, 1887, p. 252.

răspundere, conștiință fie a faptelor lor personale, fie a prepușilor lor.

Ele pot avea, însă, și un alt sens deturnat, acela de a înlătura prezumția de culpă, care — în caz de neîndeplinire a obligațiilor — apasă, conform dreptului comun, asupra cărașului.

Pentru a se obține daune dela acesta, expeditorul nu are îndatorirea să facă dovada că ele provin din vina sa, căci culpa sa este prezumată; el este deplin drept responsabil.

Clauza de neresponsabilitate produce însă acest rezultat: expeditorul trebuie să facă dovada că accidentele au provenit, nu dintr'un caz fortuit sau de forță majoră, ci sunt urmarea unui fapt determinat, precis, ce provine din culpa cărașului, sau a agenților săi. Deci culpa cărașului nu mai e prezumată, ea trebuie stabilită, probată. Obligațiunea de a administra probele incumbă expeditorului; principiul relativ la onus probandi este răsturnat.

Oricând o clauză este susceptibilă de două înțelesuri, ea se interpretează conform art. 978 c. civ. rom. (1157 c. civ. fr.), în sensul în care poate produce un efect, iar nu în acela în care nu poate avea nici unul.

„Ainsi la responsabilité n'est pas détruite, elle existe toujours et il dépend des intéressés de la mettre en jeu en fournissant les preuves nécessaires, mais elle n'existe plus, pourrait-on dire, qu'à l'état latent, elle ne porte plus sur la faute présumée et est restreinte à la faute prouvée; en définitive la clause déplace le fardeau de la preuve“ 7).

Această jurisprudență e criticabilă din punct de vedere teoretic, fiindcă denaturează sensul real al clauzelor de neresponsabilitate.

E cert că o clauză, prin care cărașul ar pune obligația expeditorului daunat de a proba cauza neexecutării contractului, este perfect valabilă.

Dar clauza de neresponsabilitate este cu totul deosebită de aceasta. Una se referă la însuși fundamentul dreptului, cealaltă numai la proba sa.

Clauzele de neresponsabilitate nu sunt deci susceptibile de două sensuri; scopul părților ce au inserat-o în contractul lor nu a fost acela de a deplasa numai obligația probei, ci de a descărca pe căraș de orice răspundere, așa că art. 978 c. civ. (1157 c. civ. fr.) nu își găsește aplicarea. Judecătorul nu trebuie să modifice, sub pretext de interpretare, o dispoziție clară, precisă, ce nu dă naștere nici-unui echivoc.

În fapt, probele ce trebuiau să fie efectuate de expeditor, erau imposibil de administrat. El, nu însoțea mărfurile sale cu ocazia transportării lor, așa că nu putea cunoaște împrejurările în care ele au dispărut, sau s'au deteriorat. Este drept, cărașul era obligat să i pună la dispoziție

informațiile interioare ce le are relativ la condițiunile în care s'a efectuat transportul, dar e dela sine înțeles că acesta își lua măsurile necesare așa încât să poată prezenta lucrurile în avantajul său, iar pe declarațiile prepușilor cărașului nu se putea pune mare bază.

În aceste condițiuni dreptul expeditorului era quasi paralizat, iar impunitatea cărașului asigurată.

II.

Aceeași valoare juridică o are și teza nulității clauzelor de neresponsabilitate. Pretinsele sale fundamente legale, trase din dispozițiunile codului civil și comercial, nu rezistă criticei. Ea contravine marelui principiu, formulat de art. 969 c. civ. rom. (1134 c. civ. fr.), acela al libertății convențiilor.

Orice răspundere care își are fundamentul său în convenția părților, e rezultanta voinței acestora și deci poate fi înlăturată printr'o manifestare de voință contrară 8).

Dispozițiunile din codul civil prin care se stabilește responsabilitatea debitorului în general, și cele din codul comercial prin care se reglementează responsabilitatea proprietarului vasului, și a căpitanului în special, sunt cu totul de interes particular bănesc, și nu pot atinge întru nimic ordinea publică.

În adevăr, ce se înțelege, în drept, prin legi de ordine publică? Chestiunea e discutată. Nu avem pretențiunea de a da o definiție sau caracterizare precisă a lor. Majoritatea juriștilor sunt însă de acord, în a recunoaște în genere ca legi de ordine publică pe cele care regulează organizația și atribuțiile diferitelor puteri ale Statului și agenților săi, ca și obligațiile și drepturile particularilor în materie politică, de alegeri, impozite, serviciu militar. Toate aceste legi constituiesc regimul politic al unei țări.

Fără îndoială că, nu numai legile constituționale, administrative, penale și politice sunt de ordin public, ci chiar într'o lege care aparține dreptului privat se pot găsi atari dispozițiuni, ca acelea care regulează statutul și capacitatea persoanelor,

8) Constanța, 3 Noemb. 1898; Idem, 25 Sept. 1899, publicată în Rev. int. dr. mar., XIV, XV, p. 729, 835; Cas., dec. 20/900, Curierul Judiciar No. 121/900; Cas. III, 20 Martie 1922. *Comptextul ardelean*, dec. 416. În același sens: *Sarrut*, notă; *Dalloz*, 1890, 1, 209; *Framageot*, De la faute comme source de responsabilité en dr. privé, p. 246; *Boutaud*, op. cit. p. 125; *Josserand*, Les transports, p. 524; *Baudry-Lacantinerie*, Traité du louage, t. II, No. 3306; *Courcy*, Questions de dr. mar., p. 76; *Lyon-Caen & Renault*, Tr. de dr. com., t. V, No. 747; *Labbé*, op. loc. cit. p. 185; *Rippert*, Droit maritime, t. II, p. 272; *Danjon*, Dr. maritime, t. I, p. 638; *Govaré et Denisse*, Les clauses de non responsabilité dans les contrats de transport; Rev. dr. mar., XVII, 1901-1902, p. 227; Cas. Paris, 20 juin 1869, D. 69, 1, 64; 23 juillet 1878, D. 1878, 1, 470; 22 juin 1884. Journal du Palais, 1884, 534; 31 juillet et 11 dec. 1888: Rev. int. dr. mar., IV, p. 129; Cas. 1907, *ibid.* XXI, 476; Cas. 5 dec. 1916, S. 1911, 1, 129.

7) Cas. 4 fébr. 1874, D. 1874, 1, 419.

cele care organizează proprietatea și mai ales pe cea funciară, și acelea care impun părților măsuri în interesul terților.

Dar nu orice dispoziție legală este de ordine publică.

„La responsabilité se mesure au contrat — car elle dérive d'un droit dont la volonté des parties a seule fixé l'étendu et par suite si le débiteur n'a promis qu'une certaine somme de diligence, le créancier n'a droit qu'à la prestation due. Pour soutenir le contraire il faudrait dire qu'il y a une raison d'ordre public à ce que les débiteurs ne soient jamais négligents même du consentement de leurs créanciers — or l'exécution de l'obligation du débiteur n'intéresse que le créancier et si celui-ci consent à courir le risque de l'inexécution on ne peut soutenir, que la loi doit veiller plus que lui-même à ses propres intérêts 9).

Preținsul principiu, conform căruia nimeni nu se poate exonera de urmările propriilor lui fapte, nu a existat. Contrariu, teza valabilității stipulațiilor de nerresponsabilitate își gasește fundamentul sau în tradiția istorică.

Dreptul roman nu a exclus din libertatea convențiilor decât dolul și greșala grosolană.

„*Ilud non probabis, dolum non esse praestandum si convenerit, nam haec conventio contra bonam fidem contraque bonos mores est, et ideo nec sepueda est*“.

În același sens un alt fragment din Ulpian: „*hoc servabitur quod convenit legem enim contractus dedit: excepto eo quod Celsus putat non valere si convenerit ne dolum praestitur hoc enim bonae fidei iudicio contrarium est et ita utimur*“¹⁰).

Această distincțiune se păstrează și în vechiul drept francez:

„De câte ori un contractant e responsabil de dolul său, el este responsabil și de culpa lata. De aci urmează că părțile contractante nu se pot exonera a răspunde nici de dol, nici de greșala lor grosieră“¹¹).

Ori, ar fi ciudat ca, ceeace era permis în dreptul roman, să fie interzis sub imperiul actualei legislații care respectă și mai mult libertatea contractuală a părților.

E drept că, în materie de transport terestru, avem un articol special, 441 c. com. rom. (416 c. com. it.), care hotărăște că orice stipulațiuni care ar exclude sau ar mărgini, în transporturile pe căi ferate, obligațiunile și răspunderile stabilite sunt nule și de nul efect, afară de cazul în care, prin tarife speciale, s'ar stabili că prețul trans-

portului să fie mai mic decât cel cuprins în tarifele ordinare.

Monopolul pe care drumurile de fer, cărora nu li se poate face nici o concurență cu alte vehicule, îl exercită de drept și de fapt, are de consecință că, condițiunile prevăzute în regulamentele lor, departe de a fi efectul acordului voinții celor două părți sunt din potrivă dictate numai de una din ele, iar cealaltă parte trebuie să le primească fără discuție și fără liberul ei consimțământ.

Pentru aceste motive dispare și încetează de a fi aplicabil, în această materie, principiul juridic după care contractul, lege pentru părți, poate deroga de la dispozițiunile legii.

Relativ, însă, la celelalte transporturi maritime și terestre, decât cele pe căile ferate, nu întâlnim o atare restricțiune, așa că părțile au deplină libertate de a contracta. Așa preținsul monopol al acestora nu există, căraușii concurându-se mai totdeauna între dânșii. Chiar dacă unele dintre companiile de transport ar exercita un quasi-monopol de fapt, sunt nenumărate micile întreprinderi de același fel, și de am admite că clauzele de nerresponsabilitate sunt nule față de primele, și valabile în privința celorlalte, am stabili o diferență pe care nu o prevede nici o dispoziție legală și nici vre-o legislație străină.

Acestea tind a face o deosebire numai între căraușii particulari și acei privilegiați de stat — ce se bucură de un adevărat monopol de drept.

Căraușii particulari sunt supuși, în ce privește responsabilitatea lor, principiilor de drept comun, și se bucură de o deplină și nestânjenită libertate comercială, iar cei privilegiați nu se pot sustrage dispozițiilor legale speciale care reglementează obligațiile lor.

Codul civil german, prin art. 272, alin. 2, stabilește pe deplin această diferență, ca și codul civil federal — prin art. 1517, în Elveția.

Deasemenea, nimic nu se opune ca, căraușul să se asigure contra riscurilor pe care le provoacă exercitarea profesiei sale, inerente ei *ut lepra cuti*.

El poate să procedă astfel pentru a înlătura, nu numai daunele ce sunt o urmărire a faptelor prepușilor săi, dar și pe acelea ce sunt provocate de faptele lui personale, exceptând *dolum și culpa lata*.

Acest drept al său este formal recunoscut prin art. 630 c. com. rom., în ceeace privește răspunderea proprietarului vasului, de urgând din prevaricațiunile (bareteria) căpitanului și a oamenilor echipajului, și nu e contestat azi, cu toată lipsa unui text, același drept, relativ la faptele sale personale.

El nu formează obiectul vre-unei discuțiuni, în materie de transporturi terestre, cu toate dispozițiunile art. 459 c. com. rom., care nu se aplică de cât în caz de convențiune contrară a părților.

9) *Suleilles*, Essai d'une théorie générale de l'obligation, p. 332; *Chironi*, La colpa nel diritto civile, t. I, p. 295.

10) *Dig.*, Depositi vel contra, 16 tit. 3. L. 1, § 7. *Dig.*, De diversi regulis juris antiqui, lib. 50, tit. 17, leg 23;

11) *Denizart*, Collection des décisions nouvelles et de notions relatives à la jurisprudence, t. 8, V^o, Faute 441.

Ori, cum se concepe această facultate acordată cărauşului de a se descărca, în acest mod de responsabilitate sa, dacă este un principiu de ordine publică, că el trebuie să fie răspunzător de neîndeplinirea obligaţiunilor sale contractuale? Şi dacă el se bucură de acest privilegiu prin contractarea unei asigurări, de ce nu ar putea ajunge la acelaş rezultat aruncând urmările responsabilităţii sale în sarcina expeditorului, acesta devenind propriul său asigurător, al daunelor suferite?

În mod logic şi normal, dacă valabilă este asigurarea sa, valabile trebuie să fie declarate şi clauzele de neresponsabilitate.

S'a încercat cu toate acestea, fără a se isbuti, să se justifice deosebirea dintre ele, aducându-se două argumente:

a) Clauza de neresponsabilitate înlătură orice răspundere a cărauşului, pe când asigurarea implică recunoaşterea existenţei acestei răspunderi a sa faţă de expeditor.

b) Asigurătorul asumându-şi responsabilitatea, nu o face în mod gratuit, ci în schimbul primei plătite de cărauş, deci a unui sacrificiu săvârşit de acesta, care nu există în prima ipoteză.

Această argumentare nu justifică soluţiile deosebite ce se tinde a se da între cele două situaţii.

Ce importanţă poate avea faptul că într'un caz cărauşul este neresponsabil faţă de expeditor, iar în celalt caz, deşi responsabil faţă de acesta, nu el suportă daunele, ci asigurătorul său.

Rezultatul final este acelaş. — el este descărcat de orice urmări ale răspunderii sale, deci soluţia ar trebui să fie aceeaşi.

Este fals, de asemenea, a se susţine că, în cazul unei stipulaţiuni de neresponsabilitate, cărauşul s'ar exonera de plata daunelor, fără a face nici un sacrificiu pecuniar. În realitate prin această clauză expeditorul devine asigurătorul proprietarului şi al propriilor sale daune, în schimbul unei reduceri de navlu.

Scăderea navlului expeditorului — echivalează cu plata unei prime de asigurare.

În plus, articolul 1087 c. civ. rom. (1152 c. civ. fr.) acordă părţilor posibilitatea de a fixa, în mod suveran, quantumul daunelor interese datorate de cel ce nu va executa, sau va executa rău, obligaţiile contractate.

Judecătorul este legat de evaluarea făcută de părţi, neputând nici s'o micşureze, când ea pare excesivă, cum se proceda în vechiul drept francez, nici s'o prea mărească când e prea infimă, așa precum prevăd unele legislaţii străine.

Acest drept al părţilor contractante, de a micşora atât cât voesc daunele provocate de responsabilitatea lor, putând ajunge până la suma derizorie de un leu, sau chiar până la zero, implică facultatea pentru ele de a renunţa chiar la responsabilitate, afară de cazul în care neexecutarea con-

tractului este intenţionată şi deci dolosivă şi vice-versa. Dacă clauza de neresponsabilitate este considerată ca ilicită, orice stipulaţie care micşorează această responsabilitate trebuie să aiba aceeaşi soartă, căci responsabilitatea debitorului în genere, şi al cărauşului în particular, fiind de ordine publică, nu poate fi nici diminuată, nici suprimată.

Un drept atrage pe celălalt¹²⁾.

Dispoziţiunile relative la transporturile maritime şi la relaţiile dintre căpitan şi armator ne oferă un nou argument în favoarea tezei ce susţinem.

Proprietarul cărauş nu are deplina libertate a alegerii căpitanului. El e nevoit să'l recruteze dintr'o categorie anumită de indivizi, cari îndeplinesc speciale condiţiuni impuse de lege.

Odată numit căpitanul, proprietarul se estompează, se şterge cu desăvârşire în relaţiile cu terţii. El nu poate supraveghea pe căpitan, el nu poate să'i dea ordine formale înainte de plecare pentru tot parcusul. În fapt căpitanul tratează, în general, cu expeditorul, el eliberează consoamentele, lui îi aparţine în mod absolut conducerea navei de la plecare până la debarcare, el exercită supravegherea personalului, cu un cuvânt el este stăpânul navei după Dumnezeu.

În aceste condiţiuni e logic şi normal ca proprietarul cărauş (armatorul) să se poată degaja de orice răspundere provenită din culpa sa.

Clauzele, care suprimă răspunderea cărauşului, pot fi deci considerate ca o reglementare convenţională a obligaţiilor derivând din contract, şi beneficiază în consecinţă de valabilitatea tuturor convenţiunilor care nu sunt contrare ordinii publice.

Contra acestui ultim sistem s'a ridicat o puternică obiecţiune.

Clauzele de neresponsabilitate au darul de a suprima răspunderea cărauşului faţă de expeditor, ce derivă din neexecutarea obligaţiilor sale contractuale.

Alături însă de această responsabilitate contractuală, şi concomitent cu ea, există o altă responsabilitate delictuală, bazată pe art. 998 c. civ. rom. (1382 c. civ. fr.), fundamentul esenţial al oricărei societăţi, dispoziţie de ordine publică destinată a proteja siguranţa persoanelor şi a lucrurilor, care rămâne intactă, asupra căreia clauzele de neresponsabilitate nu au nici un efect.

Expeditorul sau destinatarul, lezat prin pierderea sau prin avarierea mărfii, poate să acţioneze pe cărauş în baza acestui articol, ca orice altă persoană lezată prin acţiunea unui terţiu cu care nu se află în raporturi contractuale, fiindcă orice parte contractantă este un terţiu înainte de a contracta, şi nu îşi pierde această calitate după ce a contractat.

12) Vezi cu toate acestea obiecţiunile ridicate: *Terreau*, *Clauses de non garantie, assurance des fautes et clauses pénales*, Rev. crit. 1901, p. 375; *Boutaud*, *Des clauses de non responsabilité et l'assurance de la responsabilité des fautes*, Paris 1896.

Contractul deci nu face să dispară responsabilitatea delictuală (culpa aquiliană), ci o lasă să coexiste.

„Independent de dispozițiunile relative la transport, responsabilitatea cărauşului pentru avarii se poate întemeia pe culpa și neglijența sa, în baza art. 998 și 1000 c. civ.“¹³⁾

Chestiunea coexistenței, cumulului celor două responsabilități, a dat naștere, de asemenea la o aprigă controversă în ultimul timp, mai ales în Franța și în Italia.

Cu toată autoritatea celor ce susțin afirmativa înclinăm, pentru puternice motive juridice, către sistemul contrar¹⁴⁾.

Articolul 998 c. civ., și cele câteva texte următoare, care desvoltă principiul pus de el, se aplică fără îndoială în raporturile dintre două persoane, între care nu a intervenit nici un contract, și aplicarea lor se extinde, fără ezitare și prin analogie, raporturilor dintre doi contractanți de câte ori rezultă în mod evident că nu e în joc însăși executarea contractului.

Când, însă, este chestiunea de punere în aplicare a convenției părților, trebuie să se aplice art. 1080 și 1081 c. civ. r. (1137, 1146 c. civ. fr.).

Cele două serii de dispozițiune își au sfera lor cu totul deosebită de aplicabilitate. Responsabilitatea contractuală are darul de a exclude pe aceea delictuală, se substituie cu desăvârșire ei. Un individ, cum e în cazul de care ne ocupăm un cărauş, o dată ce devine obligat, în baza contractului, de a transporta în bună stare obiectele sau mărfurile încredințate, fiind responsabil de orice pierdere sau deteriorare a lor, rezultând din executarea contractului, încetează de a mai fi supus, din acest punct de vedere, răspunderii delictuale.

E cert că aceeași persoană poate fi ținută față de alta de o dublă responsabilitate -- delictuală și contractuală, dar pentru a se găsi în această situație trebuie să fie chestiunea de două fapte deosebite (in committendo) comise de acesta, una în strânsă legătură cu contractul intervenit între părți, alta în afară de orice raporturi contractuale preexistente între ele.

Unei răspunderi contractuale nu i se poate însă adăoga una delictuală, ca rezultând din acelaș fapt, neîndeplinirea obligațiilor contractuale.

13—14). C. A. Galați. — *Dreptul*, 1898, No. 80, p. 671; *Thaller*, Bibliografie, De la responsabilité et de la garantie, par Ch. Sainctelette, Ann. de dr. com. 1886—1887, p. 126; *Charveriot*, Notă, An. de dr. com., p. 42—43; Contra: *Josserand*, Les transports, No. 628; *Perroud*, Nota, S. 1911, 1 105; *Ferroud*, Nota, S. 1911, 2, 233; *Cheron*, Nota-Dalloz, 1912, 2, 49; *Bonnet*, Responsabilité contractuelle et delictuelle, Rev. critique, 1912, p. 418. În Italia: Ap. Milano, 11, Mag. Foro, 1920, 1, 554; Cas. Torino, 5 Nov. 1920 Gvirisp di Torino, 1921, p. 429; Contra: *Caradonna*, Nota, Foro it. 1920, p. 1, 554; Chironi, op. cit. p. 12. 21; Cas. Roma, 27 Mag. Foro it. 1921, p. 778; Cas. Roma, 13 Mar. 1922; (două decizii în acelaș sens) Foro it. 1922, p. 724—728.

Un cărauş poate, cu ocazia descărcării unor mărfuri, să isbească și să rănească pe destinatar cu un balot, din cauza lipsei de atenție, a neglijenței sale. El va fi făcut răspunsabil în baza art. 998 c. civ. Faptul ce atrage după sine responsabilitatea sa, nu e neîndeplinirea unei obligații contractuale, ci violarea unei reguli generale de conduită ce se aplică tuturor indivizilor, fără ca să existe între ei vre-o legătură contractuală anterioară.

Dacă în aceleași împrejurări, printr'e imprudență răstoarnă mărfurile încărcate distrugându-le sau deteriorându-le, el este în culpă și deci răspunzător, pentru călcarea obligației sale contractuale, de a livra obiectele în bună stare. Răspunderea sa, în această ipoteză, este contractuală, pentru acest din urmă fapt nu se mai pot aplica dispozițiunile art. 998 c. civ.

Afirmațiunea făcută, că orice contractant este un terțiu mai înainte de a contracta și că intrând în raporturi contractuale cu alt cineva își păstrează această calitate, e eronată.

„Le contractant se trouve dans une toute autre situation que les tiers, il a été mis en rapport avec la chose, c'est donc lui seul qui doit en déterminer les conséquences. Il est inexact de voir dans tout débiteur contractuel, et par exemple dans le voiturier un tiers plus un contractant. Les deux qualités — de tiers et de contractant, sont incompatibles, relativement à une même obligation, elles s'excluent l'une l'autre. Lorsque le contrat renferme une clause de non responsabilité, la situation exacte est donc la suivante: la responsabilité delictuelle a été mise de côté de plein droit tacitement par la convention elle-même, la garantie contractuelle l'a été formellement par la clause de non responsabilité, si bien que le débiteur jouit d'une complète immunité, du moins dans les termes de la clause et toute réserve faite pour son doi“¹⁵⁾.

Dar, chiar dacă cele două responsabilități ar coexista, soluția trebuie să fie aceeași.

Clauza, prin care se înlătură responsabilitatea contractuală, are acelaș efect asupra celei delictuale, mai cu seamă când stipulația se referă în mod special și la aceasta din urmă.

În acest sens sunt textele romane. Ulpian da această soluție în următoarea situație¹⁶⁾:

Un lucrător și-a luat obligația de a fasona, a cizela un vas probabil dintr'o substanță prețioasă și fragilă.

Prin contract s'a convenit, ca în toate contractele în care e chestiunea de materia de mare preț și susceptibile de a se sfărâma ușor, ca lucrătorul să nu răspundă de sfărâmarea sa „non periculo suo facere“.

15). *Rippert*, Droit maritime, t. I, p. 270.

16). Dig. IX, 2. Ad. legem aquiliam, frag. 27, § 29.

Presupunând că, în urme unei lovituri, în timpul fasonării, materia se sfărâmă, pentru a se stabili dacă lucrătorul este responsabil ar trebui să se cerceteze, conform dreptului comun, dacă este sau nu în culpă, *si imperitia fregit vel non*.

În ipoteza, însă, în care o clauză de responsabilitate a fost inserată în contract, el este exonerat și de responsabilitatea aquiliană și de cea contractuală, *quae res ex locato tollit actionem et Aquiliae*.

Fară îndoială că soluția dată de Ulpian este o decizie de speță, dar ea ne indică principiile ce guvernează materia obligațiilor în general.

Este drept că dispozițiunile art. 998, și următoarele care îl dezvoltă și complinesc, *ca principii general sunt de ordine publică*, dar numai în acest sens, că societatea este interesată în cel mai înalt grad ca el să figureze, să fie înscris în legile sale, întrucât existența sa este condiționată, este bazată pe recunoașterea lui legală.

Dar de aci nu trebuie trasă concluzia că societatea are același interes ca el să și găsească aplicarea în orice împrejurare, să guverneze orice raporturi de la individ la individ, chiar atunci când aceștia — printr'o manifestare categorică de voință — au înlăturat aplicarea sa și a celor ce îi urmează.

Intrucât ar fi amenințată ordinea publică dacă, repetând exemplul cunoscut dat de Courcy, am presupune că între doi proprietari rurali vecini ar interveni o convenție, prin care s'ar stipula că unul renunță la daunele ce i-le-ar provoca pe terenurile sale pasările de curte sau epurii de casă pe care îi are celălalt?

Convenția, care e destul de obișnuită aiurea, e licită, și trebuie respectată.

III.

La aceleași discuțiuni și la diverse soluțiuni au dat naștere clauzele de neresponsabilitate în diferitele state¹⁷⁾.

În Anglia, unde au apărut pentru prima oară, atât în transporturile terestre cât și maritime, ele nu au nici un efect în ceea ce privește faptele personale ale căraușului.

În schimb ele sunt considerate ca valabile în cazul în care tind să exonereze pe cărauș de responsabilitatea ce îi încumba ca o urmare a faptelor prepușilor săi, ale căpitanului, sau oamenilor echipajului¹⁸⁾.

Jurisprudența italiană și azi este divizată în

17) În materie de transporturi pe Cale ferată, problema a fost rezolvată prin legi speciale în fiecare stat, iar în relațiile internaționale prin convenția de la Berna din 1890.

18) The carriers act, 1830; Merchant Shipping act, 1894; Gray Hill, A paper on the restriction by contract upon the liability of shipowners as carriers of goods, p. 1 et Inalta Curte de Justiție 14 Nov, 1904; 23 febr. și 13 April 1908. Rev. int. dr. mar., 1905, p. 609, 759, 919.

privința eficacității juridice a acestor din urmă stipulațiuni în general, și în special a acelor din contractele de transporturi maritime.

Prea puține instanțe au mers însă până acolo, ca să admită valabilitatea clauzelor de neresponsabilitate referitoare la faptele personale ale căraușului¹⁹⁾.

Primul stat care a legiferat în această direcție, în materie de transporturi maritime, a fost Statele-Unite ale Americii de Nord, din cauza ostilității pe care o manifestau instanțele judiciare față de toate clauzele de neresponsabilitate.

Legea poartă numele de «Harter act», și este din 13 Febr. 1893.

Prin dispozițiunile sale, se interzice inserarea în consoament a clauzelor de neresponsabilitate decurgând din neglijența sau fapte comise cu ocazia încărcării, pazei sau livrării mărfurilor.

În ceea ce privește celelalte clauze, ele sunt inutile, fiindcă aceeași lege stabilește lipsa de răspundere a căraușului, proprietar sau armator al vasului, pentru toate greșelile comise în conducerea nautică a vasului «in navigation or in the management» cu condiția însă, ca acesta să fi făcut dovada unei «due diligence» în privința armării, echipării, aprovizionării și punerii în stare de navigație a navei.

Dispozițiunile acestei legi au fost adoptate de Australia prin «Sea Carriage of Goods act», din 15 Noembr. 1904, cunoscut sub numele de „Paramount act“, și de Canada prin „Canadian sea Carriage of goods act“, din 4 Mai 1910.

Se poate cita în același sens codul de comerț japonez, care prin art. 592 anulează clauzele prin care armatorul s'ar exonera de urmările neglijenței sau faptelor echipajului și a tuturor prepușilor săi.

Din cauza acestor diferențe de soluții doctrinare, jurisprudențiale și legislative, care au dat naștere la dificultăți în relațiile dintre multiplele state, s'a căutat ca pe calea unei convenții internaționale să se rezolve această problemă în materie de transporturi maritime, așa precum se procedase relativ la căile ferate, adoptându-se un sistem legislativ-tip, prin care să se stabilească în mod uniform responsabilitatea căraușului.

Rezoluțiile luate de diferitele congrese, ca cele de la Hamburg din 1885, de la Anvers din 1885 de la Bruxelles din 1888, de la Genova din 1892

19) Giorgi, Obligationi, 5, p. 323; Chironi, op. cit. I, 297 Pipia, Diritto marittimo, I, p. 886; Ap. Trani, 28 Mart. 1922 Foro it. 1922, p. 615; Ap. Genova 14 Iunie 1904; Cas. Torino, 10 Apr 1908, Foro it. 1909, 1908, I, 1020 și 938, Ap. Venezia 2 Iulie 1913, Foro it. 1913, Voce Noleggio. No. 33 și 52; Ap. Napoli 20 Dec. 1911, Rep. Noleggio No. 41. Contra: Vivante Archivio Giuridico XXIV p. 67; Vidari, Corso V. No. 5000, 5003, B usa. Annuario-critico-di giurisprudenza pratica. IV, 1 2, 29; G. annini, Giurista 1892, 369; Cas. Torino, 28 Maiu 1920, Foro it. Rep. 1920, Voce noleggio, 42, 52; Ap. Napoli, 19 Iunie 1918, Rep. 1919, loc. cit. No. 31.

și de la Londra din 1893, au rămas platonice. Toate aceste congrese au studiat, pèle-mèle, toate chestiunile ridicate prin punerea în joc a responsabilității cărașului. Ele nu au făcut nici o deosebire între răspunderea ce decurge pentru armator din faptele lui personale, și cea provocată de acțiunea prepușilor săi.

În ultima conferință dela Bruxelles, ce s'a deschis la 17 Oct. anul curent, s'a căutat a se restrânge valabilitatea clauzelor de neresponsabilitate, și inspirându-se de la legislația Statelor-Unite s'a stabilit că orice căraș este obligat :

- a) A pune vasul în bună stare de navigabilitate, a'l echipa și aproviziona,
- b) a face operațiunile necesare de încărcare, armare și descărcare a mărfurilor,
- c) a elibera un conosament prin care să se constate identitatea mărfurilor.

Toate clauzele sau aranjamentele într'un contract de transport, degajând pe căraș (armator, proprietar), de orice responsabilitate în caz de pierdere sau avariere a mărfurilor, rezultând dintr'o neglijență sau din vre-o lipsă de la îndatoririle și obligațiunile prevăzute în acest articol, vor fi nule și de nul efect.

Aceeași soartă vor avea și clauzele prin care s'ar prevedea numai micșorarea răspunderii.

Cărașul, însă, nu poate fi făcut responsabil, nici de cazurile de forță majoră, nici de urmările faptelor încărcătorului, nici de daunele provenite din viciile mărfurilor, precum nici de cele cauzate de actele, neglijențele sau greșelile căpitanului, mateloților și a tuturor prepușilor cărașilor, în navigația sau administrația vasului (in the navigation or in the management, of the ship).

Poate că rezoluțiile luate de această conferință, deși noi nu le aprobăm, ca o justă soluție juridică a problemei ce am studiat, vor avea o soartă mai fericită, trecând în legislațiile respective ale Statelor participante și constituind un prim pas către unificarea dreptului comercial maritim, atât de dorită de toți juriștii.

D. GALAȘESCU-PYK.

EXPROPRIEREA

CHESTIUNI DIFICILE

În contradictoriu cu d-l ALFRED JUVARA.

Starea juridică ce se ia în considerare la expropriere.— Dispoziția după care starea juridică ce se ia în considerare la expropriere este cea dela 15 August 1916. nu este o inovație a legiuitorului din 1921, cum afirmă d. Juvara (*Curierul Judiciar* No. 5/923). Constituanta de la Iași, în 1917, modificând art. 19 din Constituție a înscris această dispoziție. Legiuitorul din 1921 nu a făcut decât să o reproducă în art. 3 al legii agrare, aducându-i chiar un temperament, în sensul că a declarat valabile înstrăinările făcute până la 1 Februarie

1921, către săteni în loturi până la 10 Ha, cu îndatorirea numai pentru proprietar de a da la expropriere alte terenuri, dar nu sub limita de 100 ha (art. 8 din regulamentul).

Rațiunea dispoziției de a se lua în considerare starea juridică dela 15 August 1916, justificată atât în concepția legiuitorului constituant din 1917, care are adept al exproprierei după o scară progresivă, cât și în aceea a legiuitorului din 1921, care adoptă exproprierea până la minimum economic, indiferent de întinderea mai mare sau mică a proprietății expropriabile,—este aceea de a împiedeca sustragerea dela expropriere a moșilor mari, prin îmbucătățiri fictive, făcute în scop de a frauda legea.

De aci consecința că înstrăinările efectuate după 15 August 1916 sunt fără efect în ce privește aplicarea legii agrare.

Dar aceasta nu înseamnă că exproprierea se face pe numele proprietarului din 1916, nici că proprietatea rurală a fost scoasă din comerț după 1916.

Transmisunile proprietății rurale expropriabile nu sunt ținute în seamă, întru atât întrucât o cer interesele exproprierei, în ce privește întinderea și alegerea terenului expropriat. Ca atare Comisiunile de expropriere nu sunt ținute a se preocupa de cumpărările de după 1916, dar nimic nu împiedică, ei din contra, rațiunea îndeamnă și legea nu oprește ca ele să ție seamă de cumpărările posteroare datei de 15 August 1916, din moment ce interesele exproprierei nu sunt atinse.

D-l Juvara însuș recunoaște că vânzările de după 1916 sunt valabile și cumpărătorii au devenit adevărați proprietari, dar, zice d-sa, pentru Stat proprietarul e tot cel din 1916.

Nu pot subscrie la această consecință juridică și iată de ce: Exproprierea este o operațiune prin care se modifică patrimoniul proprietarului expropriat: i se răs-luește o parte din moșie și i se plătesc despăgubiri în rentă.

Se poate concepe ca această operațiune să se facă față de și pe numele cuiva, care nu mai este titular al bunului, care nu mai are ca atare în patrimoniul său bunul expropriabil?

Pentru a stabili modalitatea exproprierei, legea a putut spune: se va ține seamă de situația ce era la o epocă anterioară, dar legea nu poate și nu are interes a întinde ficțiunea mai departe spunând: „Se expropriează azi, în 1923, de moșia sa, d-l X“, când el nu mai e proprietar de multă vreme, iar cel căruia i se ia bunul și i se plătește prețul, pe care-l interesează și-l lovește exproprierea, este d-l Y.

Și apoi, dacă X a murit? Se vor cita moștenitorii, pentru a pune concluzii într'o chestiune care nu-i mai interesează, li se va cere acestora să se ocupe de o moșie și de o expropriere, care le e indiferentă, pe care n'au avut-o și n'o vor avea?

Argumentul ce trage d-l Juvara din art. 40 (nu 39, citat desigur, din eroare) nu este nici el concludent. Din contra.

Nu rezultă nici de cum din acest articol că proprietarul din 1916 trebuie să facă declarație. Dacă se coroborează al b cu al. c din acest articol și se interpretează al. e în întregime și nu numai a doua propoziție greșita interpretare ce dă d. Juvara articolului 40, rezultă evident.

Ca atare nu este numai echitabil, dar este și legal, ca interesele cumpărătorilor de după 1916 să fie luate în considerare, cu o singură restricție că ei nu pot avea o situație mai bună decât proprietarul dela 15 August 1916. Dacă interesele cumpărătorilor nu se pot concilia cu necesitățile exproprierei, vina nu poate fi a vânză-

torului, decât numai când el ar interveni direct în contra cumpărătorului. Dar atunci e de rea credință și atunci naște pentru cumpărător dreptul la daune-interese.

Alminteri, cumpărătorul dator să cunoască, ca și vânzătorul, dispozițiile în vigoare ale legilor de expropriere, nu poate cere regim de favoare.

D-l Juvara, pe care-l preocupă romanele legislative, ar dori o „chee“ pentru asigurarea cumpărătorilor „naivi“, în contra vânzătorilor de rea credință.

Singura chee: să cunoască legea. Iar dacă mai e nevoie de una, d-l Juvara trebuie să știe că în toate adresele de răspuns, cu privire la neexercitarea dreptului de preemțiune, Statul pune în vedere celor interesați că vânzarea nu-i este opozabilă, în privința exproprierei.

Proprietarul cu mai multe moșii. Textul art. 10 din legea agrară e categoric. Dispozițiile lui se aplică nu numai celor cari aveau la 1916, dar și celor cari au azi mai multe moșii. „Proprietarul care are“ zice legea. La ce moment? Se întrează d-l Juvara.

La data promulgării legii, credem noi.

Fiindcă însă tot spiritul și scopul reformei agrare, este, în afară de împroprietărirea sătenilor, și desființarea latifundiilor și latifundiarilor, suntem cu d-sa alături ca să cerem aplicarea art. 10 și în viitor.

În altă ordine de idei, d-l Juvara crede că la aplicarea art. 10, are cuvânt proprietarul din 1916, chiar dacă nu mai posedă actualmente nimic. Consider eronată această părere.

Am arătat mai sus că socotim legală prezența în instanță și declararea exproprierei numai pe numele proprietarilor actuali. Dacă vechiul proprietar n'a rămas cu nimic, el nu are ce căuta: numele lui va figura doar în considerentele hotărârii. Aceasta este opiniunea noastră, pe care o credem perfect justă.

Cum poate d-l Juvara să-și închipue că înalta instanță, care este Comitetul agrar, — despre care d-sa are o părere așa de bună — va putea să ia în considerare declarații și manifestări de voință ale foștilor proprietari și nu se va preocupa în primul rând de a concilia, în marginele dreptății, interesele actualilor proprietari cu interesele exproprierei?

D-l Juvara continuă dar a trage din abstracțiunea situației juridice din 1916, concluziuni pe cari nu numai că textul legii nu le autoriză, dar realitatea de toate zilele le respinge. Ce operă ar fi cea care ar sacrifica interese reale și legitime unei ficțiuni juridice, edictată într'un anume scop?

* *

Un singur cuvânt pentru „romanul cu chee“ ce crede d-l Juvara că ar fi art. 29 din regulament.

D-sa se întreabă: Cum se poate ca o moșie al căruia contract de arendă nu este reziliat, să fie totuși cultivată de proprietar, mai ales că nu e vorba de un proces de reziliere în curs, și nici de un arendaș care a fugit?

Cred că se poate: Iată un contract transcris, încheiat la 1918 pentru 5 ani, deci până la 1923; arendașul, fie pe temeiul art. 45 din decretul-lege Duca, fie pentru alte motive, renunță la contract înainte de începutul anului agricol 1920, fără însă să dea renunțării sale dată certă; proprietarul cultivă în 1920 și 1921.

La expropriere, susținându-se că renunțarea la contract nu are dată certă (și, în practică, ce raport juridic privat, afară de drepturile reale, se desființează cu publicitate?) și contractul expiră la 1923, moșia putea fi considerată arendată.

De aceia regulamentul dă dreptul proprietarului care a cultivat, în fapt, să fie considerat că nu are moșie

arendată, deși n'ar putea dovedi, fără contestare, că a reziliat contractul de arendă.

Ipoteza d-lui Juvara: contract în curs, arendaș pe moșie și proprietarul cultivator aparent, desvelește așa de lesne realitatea, încât nu art. 29 ar putea scăpa de expropriere pe „amicul“ la care se referă d-sa.

Voiu roveni asupra chestiunii moșiilor arendate pro parte, relevantă de d-l Juvara, unde soluția d-sale nu mi se pare cea mai bună și asupra altor chestiuni dificile, nerelevante de d-sa, dar tot așa de interesante și asupra cărora observațiunile celor ce aplică sau colaborează la aplicarea legii agrare, sunt de folos, căci exproprierea va mai fi la ordinea zilei.

ALEXANDRU A. STAN
Avocat.

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE S. U.

Audiența dela 9 Noembrie 1922

Președinția d-lui V. ROMNICEANU, Prim-președinte

Ministerul de Finanțe cu N. Porumbel

Decizia No. 271

Contrabandă vamală. — Proces verbal de constatare. — Aprobarea autorității vamale. — Proba în justiție. — Tăria în privința constatării faptelor. — Tăria în privința calificării legale. — Dreptul instanțelor de judecată de a examina și decide asupra calificării legale. — Art. 215 legea vămilor.

Art. 215 legea vămilor prevăzând că, procesele verbale de contrabandă încheiate de agenții vamali și confirmate de autoritatea vamală superioară fac probă în justiție până la înscrierea în fals, reglementează forța probantă a acestor acte, numai că instrumente probatorii a constatării faptelor; în ce privește, însă, calificarea legală a faptelor constatate, ea este supusă cercetării instanțelor de judecată cari sunt în drept a examina și decide dacă aceste fapte constituiesc sau nu o contrabandă.

Acest drept al instanțelor de judecată nu a fost ridicat prin nici o dispoziție din legea vamală, și este justificat prin dreptul acordat infractorilor de a ataca cu apel la Tribunal procesul verbal de contrabandă. A cere să se facă, prin înscriere în fals, combaterea calificării legale dată de autoritățile vamale, ar fi să se stabilească o cerință fără nici un înțeles și să se facă iluzoriu dreptul de apel.

Curtea,

Ascultând pe d-l avocat C. Marinescu în dezvoltarea motivului I de casare, pe d-nii avocați Z. Filotti și N. A. Papadat în combateri și pe d-l Procuror general N. Procopescu în concluziuni.

Deliberând,

Asupra motivului I de casare:

«Greșită interpretare și violare a art. 213 și 215 din legea vămilor și exces de putere.

«Societatea des Laminieres et Cableries din Elveția a fost autorizată de guvern a exporta pe bază de compensațiuni o cantitate de 500 vagoane grâu cu condițiuni de a plăti taxele vamale și cele de comision. Cu ocaziunea executării acestui permis de export N. Porumbel reprezentantul zisei Societăți a exportat prin fraudă, 54 vagoane mai mult decât avea autorizația. Faptul acesta constituind o contrabandă—deoarece grâul era prohibit la export — s'a dresat un proces verbal de contrabandă, care proces verbal a fost aprobat prin deciziunea No. 237031/922, a Ministerului de Finanțe și s'a dispus

confiscarea celor 54 vagoane de grâu, iar contrabandistul a fost obligat la o amendă de 5000 lei. N. Porumbel a făcut apel înaintea Tribunalului Dolj secția III-a, care a infirmat procesul verbal. Inalta Curte de Casație a casat sentința Tribunalului Dolj și a trimis afacerea a fi din nou judecată de Tribunalul Olt.

«Instanța de trimitere a infirmat și dânsa procesul verbal de contrabandă pe motivele următoare: că după legea vămilor, Tribunalul având dreptul să judece în apel procesul verbal, are o competență nemărginită de a examina în tot lucrarea agenților vamali și a aprecia dacă în acea lucrare elementele ce ea constată, constituie o contrabandă, o contra-venție sau chiar nimic. Că legea vamală n'a putut ridica acest drept instanței de apel, căci nu o putea să o transforme într'un birou de înregistrare.

«Tribunalul de trimitere a făcut eroare: Legea fiscală, lege excepțională putea dispune — ceea ce a făcut — că procesele verbale aprobate de Direcțiunea generală a Vămilor constituiesc niște acte de o tărie așa de mare, că numai prin înscrierea în falș se poate dărâma faptele constatate în ele.

«In specie, faptele din procesul verbal au rămas definitiv stabilite, contra lor apelantul n'a zis nimic, nici vorbă n'a fost de vre-o înscriere în falș, aprecierea acestor fapte se face de Minister cu ocaziunea aprobării date procesului verbal și această apreciere nu se poate înlocui cu o altă apreciere contrarie a instanțelor de judecată. Consecința este: Competința instanței de apel este cu totul redusă și din moment ce înscrierea în falș n'a avut loc — cum este în cazul nostru — procesul verbal trebuia să rămână în picioare. Fără îndoială, voința legiuitorului trebuia să treacă înaintea puterii interpretului.

«Judecând în contra acestor considerațiuni de drept, Tribunalul de Olt, a interpretat greșit și a violat art. 213 și 215 din legea vămilor și a dat o hotărâre viciată pe exces de putere».

Având în vedere sentința adusă în recurs din care rezultă, că N. Porumbel fiind condamnat prin procesul verbal de contrabandă cu No 636/922, aprobat de Administrația superioară a vămilor prin deciziunea cu No. 237031/922, la amendă și confiscarea a 54 vagoane grâu pe care a încercat să le exporțe peste cele 500 vagoane pentru care avea permis de export, în urma apelului ce dânsul a făcut, Tribunalul Dolj secția III-a, prin sentința No. 74/922, a infirmat acel proces verbal, pe motiv că faptul imputat lui Porumbel n'ar constitui o contrabandă; că, Ministerul de Finanțe făcând recurs în contra acestei sentințe, această Inaltă Curte, prin decizia No. 1102/922, a casat sentința atacată și a trimis procesul a se judeca din nou de Tribunalul Olt; că această instanță prin sentința cu No. 217/922, a infirmat și dânsa procesul verbal de contrabandă, pe motiv că instanțele judecătorești având dreptul a judeca în apel, infracțiunile la legea vămilor, au dreptul să califice faptele constatate și examinând în speță faptele, astfel cum le stabilește procesul verbal, a hotărât că faptele comise de Porumbel nu întrunesc elementele cerute de lege pentru existența unei contrabande. Că Ministerul de Finanțe făcând recurs și în contra acestei din urmă sentințe, a invocat ca și în primul recurs violarea art. 215 din legea vămilor, așa că afacerea a venit, pentru acest motiv în judecata secțiunilor unite ale acestei Inalte Curți;

Considerând că art. 215 din legea vămilor prescrie că procesele verbale de contrabandă, după ce vor avea și aprobarea Administrației superioare a vămilor vor face probă în justiție până la înscrierea în falș;

Că dar, din acest articol este vorba numai de probațiunea faptelor cari constituiesc contrabanda, dându-se acestor procese verbale ca instrumente probatorii, o așa mare tărie că faptele constatate prin ele nu se pot dărâma decât prin înscrierea în falș;

Considerând că aceasta este singura chestiune pe care o rezolvă art. 215, el însă nu se ocupă de dreptul pe

care îl are instanța de apel, ca luând faptele așa cum sunt constatate, să examineze și să decidă, dacă ele întrunesc ori nu elementele cerute de lege pentru a constitui o contrabandă. Acest drept a rămas neatins și nu s'a ridicat instanțelor judecătorești prin nici o dispozițiune din legea vamală;

Că prin urmare art. 215 nu se poate interpreta în sensul că procesul verbal odată confirmat de Administrațiunea superioară, face proba în justiție până la înscriere în falș atât în privința constatării faptelor, cât și în privința calificării legale, cum se pretinde prin motivul de recurs;

Că, în adevăr legea nu spune acest lucru și apoi aceasta ar însemna că calificarea legală a faptelor nu s'ar putea combate decât tot prin înscrierea în falș, ceea ce n'ar avea nici un înțeles, iar dreptul de apel consacrat de legea vamală ar deveni atunci iluzoriu;

Că dar motivul de casare este neîntemeiat;

Pentru aceste motive, respinge recursul Ministerului de Finanțe, direcțiunea vămilor, etc.

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE S. III

Audiența dela 17 Iunie 1921

Președenția d-lui Dr. OR. BĂLEANU, Consilier

Banca Mercur cu Direcțiunea generală a Vămilor
Decizia No. 555 *)

Contrabandă vamală comisă în Transilvania.—Proces verbal de constatare. — Apel. — Judecarea lui în termen de 8 zile nu este sancționată sub pedeapsă de nulitate. Anularea procesului verbal de contrabandă se poate face și fără înscriere în falș. — Cazuri. — Dreptul instanței de fond de a aprecia procesul verbal de constatare. — Art. 213 și 215 legea vamală.

1. Nu este prevăzută sub pedeapsă de nulitate nerespectarea dispozițiunilor art. 213 legea vămilor, după care termenul pentru judecarea apelului făcut contra procesului verbal de constatarea contrabandei, trebuie fixat în 8 zile.

2. Legea vamală nu cere ca instanța care judecă valabilitatea procesului verbal de contrabandă să aibă în față corpul delictului.

3. Înscrierea în falș în contra procesului verbal de contrabandă prevăzută de art. 215 legea vămilor, numai atunci își are aplicațiunea când agenții vamali ar fi falsificat împrejurările de fapt și declarațiunile ce le-au fost făcute, dând drept constatate fapte inexistente, sau trecând în procesul verbal declarațiuni cari nu s'au făcut. În cazul însă în care, cum este în speță, agenții vamali, în procesul verbal dresat, nu constată ca fapt pozitiv, în speță, introducerea unor coroane falș ștampilate, ci numai îl deduce din anume împrejurări, — în acest caz concluziunile lor nu însemnează o falsificare de fapt și ca atare nu este nevoie să fie atacate printr'o înscriere în falș, deoarece exactitatea, ori inexactitatea unei concluziuni poate forma ori când subiect de apreciere pentru instanțele judecătorești, cât timp ea nu exclude în mod neîndoelnic orice altă presupunere asupra întâmplării unui fapt.

Prin urmare, în speță, nefiind stabilit nici un fapt pozitiv că, coroanele falș ștampilate găsite la recurentă, au fost aduse de peste graniță, concluziunea contrabandei nu poate fi exactă, știut fiind că multe coroane au fost falș ștampilate în interiorul țării, iar o bancă care face zilnic operațiuni de bani, a putut să le primească, fără a observa că sunt falș ștampilate.

4. Confirmarea procesului verbal de contrabandă de către Ministerul de Finanțe, nu-i dă vre o tărie deosebită și

*) În acelaș sens: deciziunile No. 459 și 460 din 1 Iunie 1921, pronunțate sub președinția d-lui consilier V. Tătaru.

nici nu leagă instanța de judecată, care are dreptul suveran de a califica faptul.

Curtea,

Ascultând raportul făcut în cauză de d-l Consilier Dr. Iuliu Popescu.

Văzând că termenul este afixat conform legii.

Deliberând,

Asupra motivelor de recurs :

1. «Că Tribunalul a violat dispozițiunea art. 213 din legea generală a vămilor nefixând înfățișarea pentru cel mult opt zile dela primirea cererii de apel».

Curtea găsește de neîntemeiat acest motiv de recurs, pentru că legea generală a vămilor nu prescrie sub nulitate omisiunea termenului indicat, dar, în cursul debaterii orale a apelului recurentul nici n'a protestat în contra aceasta ;

2. «Că a adus sentința în cauză fără ca să fi văzut bancnotele afirmativ fals ștampilate».

Curtea asemenea găsește de neîntemeiat și acest motiv de recurs, pentru că abstracție făcând că recurentul n'a fost trimis înaintea Tribunalului penal, pentru că să fie condamnat și la închisoare și că legea generală a vămilor nu prescrie prezentarea obiectului de contrabandă, dar recurentul nici n'a cerut aceasta nici în apel și nici în cursul debaterii verbale, precum nici chiar aplicarea unei noi expertize, ci numai amânarea debaterii verbale până se va pronunța secretariatul general de Finanțe din Cluj asupra ștampilării false ori nefalse ;

3. «Că Tribunalul n'a luat în considerare că Ministerul de Finanțe în intervalul dela confirmarea procesului verbal până la debateria apelului și aducerea sentinței a ridicat din vigoare deciziunea sa de aprobare a procesului verbal, ordonând totdeodată revizuirea și examinarea din nou a bancnotelor confiscate prin noi experti, și că conform rezultatului acestei noi expertize va continua ori nu procedura de contrabandă».

Curtea găsește de neîntemeiat și acest motiv de recurs, pentru că abstracție făcând, că în privința veracității acestei afirmațiuni nu se află nici un indiciu, nici un act la dosar, dar fiind chiar adevărat, afirmativa ordonanță, în chestiune desi precum însuși recurentul spune, s'a liberat la 17 Mai 1920, nu s'a referit la ea și n'a validat-o în apărarea sa nici în apelul său dat ulterior la 27 Mai 1920 și nici în cursul debaterii lui la Tribunal, așa încât acesta nici n'a fost în măsură să aprecieze și să se pronunțe asupra acestei împrejurări ;

4. «Că faptul constat — chiar și în cazul când coroanele confiscate ar fi fals ștampilate — nu constituie delict de contrabandă vamală, neîntruind elementele, criteriile aceluia».

Curtea găsește de întemeiat acest motiv de recurs, pentru că atât în procesul verbal dresat de oficiul vamal cât și în sentința Tribunalului se constată ca fapt pozitiv numai atât, că la recurent s'a aflat și s'a confiscat ca fals ștampilate 182.000 coroane, iar în ce privește criteriul esențial, faptul de contrabandă, că aceste bancnote ar fi fost introduse în țară, de peste graniță, procesul verbal numai o presupune, aceasta, pe o parte, că ultima zi de ștampilare a coroanelor a fost ziua de 5 Octombrie 1919, iar de altă parte zicând, că având în vedere numereasele contrabande și trucuri la cari s'a recurs pentru introducerea coroanelor austro-ungare prin contrabandă ; iar Tribunalul asemenea nu stabilește ca fapt această împrejurare de introducere, ci în motivarea sa se mărginește numai la indicarea, că Direcțiunea generală a vămilor a confirmat constatarea infracțiunii de contrabandă a Oficiului de vamă și recurentul nu s'a înscris în fals în contra procesului verbal ;

Curtea găsește de neexactă și greșită această motivare și atitudine de drept, pentru că înscrierea în fals

numai atunci ar fi aplicabilă, când agenții vamali ar fi falsificat fapte și declarațiuni în procesul verbal, adică ar fi constatat fapte inexistente, ori ar fi indus declarațiuni cari nu s'au făcut, cu un cuvânt ar fi falsificat adevărul ;

În cazul de față însă, în procesul-verbal de contrabandă, nu se constată ca fapt pozitiv introducerea coroanelor confiscate, ci precum s'a zis mai înaintea aceasta numai se presupune, se deduce ;

Aceasta e o simplă concluziune, care însă nu înseamnă falsare de fapt, și ca atare n'are nevoie de a se ataca prin înscrierea în fals, pentru că, exactitatea ori neexactitatea unei concluziuni ori când poate forma subiect de apreciere și examinare la instanțele judecătorești ;

Considerând, că o deducțiune, o concluziune numai atunci se poate numi de exactă și logică, când aceea exclude neîndoelnic orice altă presupunere în privința unei întâmplări, unui fapt ;

Considerând însă, că precum e fapt de notorietate publică falsarea ștampilării coroanelor s'a făcut în mare măsură nu numai în mai multe centre a teritoriului alipit (Cluj, Oradia-Mare, Arad, Timișoara etc.) dar chiar și în vechiul regat, cu scopul de a fi substrasă dela taxa de ștampilare, nu e exclus că și coroanele aflate și confiscate la recurent să nu fie de o atare proveniență ;

Iată, deci, presupunerea procesului-verbal de contrabandă nu exclude și o altă presupunere poate mai palpabilă, mai verosimilă ;

Nefiind deci stabilit că fapt pozitiv și nici măcar cu o deducțiune exactă introducerea din afară de graniță a coroanelor aflate la recurent, astfel neexistând criteriul esențial al contrabandei, adică constatarea introducerii unei marfe prohibite la import, cu drept cuvânt nu i se poate imputa nici contrabandă ;

Presupunând însă chiar și aceea că coroanele aflate la recurent s'ar fi introdus din afară de graniță, din singurul fapt că s'au aflat la el, nu urmează necondiționat, că precum se exprimă însuși procesul-verbal de contrabandă, desi recurentul nu e eventual autorul material, adică făptuitorul, să fie complice în contrabandă, pentru că acesta numai atunci s'ar putea zice despre el, dacă s'ar fi constatat ca fapt, că a știut despre eventuala introducere și despre proveniența străină a coroanelor, ceea ce însă nici cum să fie constatate, dar nici nu s'a afirmat despre el ;

Și precum se știe de obște și s'a apărât și recurentul, o bancă face zilnic operațiuni de bani, solvește, încasează, și precum se știe și aceea, că în circulația internă a țării erau mari cantități de coroane fals ștampilate, fără de a se putea observa și cunoaște aceasta, logic nici nu se poate presupune că recurentul având cunoștință despre falsitatea ștampilării și a introducerii astor fel de coroane din afară de graniță să le primească expunându-se pe sine însuși la evidentul pericol și daune, ca dela el să nu le primească alții ori eventual fiind găsite la el să fie confiscate ;

Împrejurarea că, Ministerul de Finanțe a confirmat constatarea infracțiunii de contrabandă a oficiului vamal cu considerarea la cele expuse mai înainte, nu poate avea nici o importanță, pentru ca această calificare din partea oficiului de vamă făcându-se pe baza unei constatări de fapt prin deducțiunea greșită și neexactă, iar faptul în sine neconstituind elementele contrabandei, nu-l leagă întru nimic de judecător ca să nu examineze, că oare starea de fapt exact stabilită, constituie ori nu o contravențiune, având dreptul suveran de a califica faptul ;

Pentru aceste motive, Curtea, admite recursul Băncii Mercur și casează, etc.

NOTA. — I. Însemnătatea deciziei No. 271/922

a Inaltei Curți de Casație, Secțiuni-Unite. — Deciziunea pronunțată de Inalta noastră Curte în Secțiuni-Unite rupe, cu mult curaj, lanțul unei tradițiuni jurisprudențiale pe cât de statornică, tot pe atât de eronată.

Printr'o numeroasă serie de decizii, secțiunea a III-a a Curții de Casație a consacrat principiul că Tribunalele, ca instanță de apel în materie vamală, nu au dreptul să analizeze dacă faptele, împrejurările, prezumțiunile și concluziunile, trase de agenții vamali, constituiesc, sau nu, o contrabandă vamală, sau o altă infracțiune prevăzută de legea vămilor.

În spiritul acestei doctrine, era suficient ca agentul vamal, care a instrumentat sau ca Direcțiunea Vămilor, să califice, infracțiunea ca fiind o contrabandă, pentru ca Tribunalele să fie împiedecate a examina și cenzura, în drept, dacă complexul de fapte, consemnat în actele de cercetare, întrunește, din punctul de vedere juridic, elementele constitutive ale delictului de contrabandă.

Ceeacă părea și mai curios, în această teorie, era faptul că Inalta Curte pretindea ca inculpatul să înlătore, chiar calificarea legală a faptului, pe calea inscripțiunii în fals.

Este știut că, inscripțiunea în fals e o procedură specială pentru a dărâma forța probantă a acelor procese verbale, în care sunt consemnate fapte materiale, constatate de ofițerul de poliție, *propriis sensibus*, și, cărora legea le atribuie nu numai o simplă prezumțiune de adevăr, ci, întreaga putere doveditoare a unei probe legale absolute, ce exclude orice dovadă contrarie, fie testimonială, fie scrisă.

Nu face nici-o îndoială, în doctrină și în jurisprudență, că procedura inscripțiunii în fals nu are nici-o rațiune pentru a combate mențiunile procesului verbal, străine de obiectul principal al infracțiunii instrumentate, sau inducțiunile ori deducțiunile făcute de agentul respectiv, al cărui rol este să constate, în mod exact și onest, realitatea, iar nu să formuleze aprecieri și concluziuni de doctrină sau stabilire a culpabilității. (Cas. fr. 20 și 27 Ian. 4 August 1893, *Sirey*, 1894, I, No. 110 și trimiterile acolo menționate; *Garraud*, Précis, n. 373).

Intocmai ca și Monsieur Jourdain, al lui Molière, care, de patru zeci de ani, făcea proză fără știe, secțiunea III-a a Inaltei Curți a făcut filosofie tradiționalistă, respectând, cu o religiozitate absolută, cuvântul inspirat a avocaților Ministerului de Finanțe și tăgăduind, — ca și filosofii tradiționaliști, — rațiunii omenești, puțința de a cuprinde și reda deplina și exacta noțiune a adevărului...

Dar poezia nevinovată a tradițiunilor nu durează prea multă vreme.

Logica strânsă și talentul incomparabilului maestru N. Papadat, precum și o înțeleaptă precizare a principiilor, de către secțiunile unite ale Inaltei Curți, au pus capăt tradițiunii interpretative, atât de scumpe secțiunii a III-a.

Păstrez, cea mai adâncă considerațiune, venerabililor magistrați dela secțiunea a 3-a a Curții de Casație; pe unii dintre ei, mai puțin venerabili, dar nu mai puțin valoroși, îi cunosc și îi știu ca pe niște spirite cu totul alese.

Imi este cu neputință să înțeleg, cum au putut să persiste, atâta vreme, într'o eroare atât de gravă și de dăunătoare.

Să ne întrebăm cu toții — și să ne îngrozim — cum rămâne cu atâtea condamnări nedrepte, pronunțate în intervalul cât a trăit această stranie juris-

prudență, cum rămâne cu atâtea reputațiuni compromise, cu atâtea averi confiscate pe nedrept?

Pentru dragostea și respectul ce păstrăm justiției, nu ne putem opri ca să nu ne gândim, de asemeni, la revolta și neîncrederea pe care o situațiune, ca aceasta, o provoacă în sufletul împrișnaților.

Deciziunea ce publicăm are, pe lângă însemnătatea ei juridică netăgăduită, și o importanță socială, de cel mai grav ordin, pentru că ea constituie o pagină trăită a condițiunilor în care se elaborează jurisprudența și pentru că ea pune sau va pune, în discuțiune principiul responsabilității profesionale, inexistent azi, pentru anumite categorii de profesioniști.

Ar fi, de sigur, o nedreptate, dacă nu am menționa că precursorii, jurisprudenței secțiunilor-unite au fost magistrații complectului ardelean cari, prin deciziunile No. 459 și 460 din 1 Iunie 1921 și No. 555 din 17 Iunie același an, la pronunțarea cărora au luat parte și d-nii consilieri V. Tătaru, C. Hamangiu și Al. Peretz, au restabilit adevăratele principii, relative, la rolul instanței de apel în materie vamală, la forța probantă ce trebuie atribuită proceselor verbale de constatare și la cazurile când e nevoie să se facă uz de procedura inscripțiunii în fals.

II. Starea anterioară a jurisprudenței. — Vom cita în rezumate succinte, jurisprudența Casației, anterioară deciziunii secțiunilor-unite:

a) Este adevărat că, în contra prezumțiunilor și deducțiunilor juridice, cari nu sunt constatări de fapte materiale, ci stabiliri de raporturi între faptele constatate și starea de drept, proba înscrierii în fals este inadmisibilă și inoperantă, totuși nu rezultă, de aici, că prezumțiunile și deducțiunile primilor judecători ar putea fi cenzurate și modificate de instanța de apel, prin administrarea altor probe, atunci când art. 215 l. vămilor este categoric, prevăzând că singurul mijloc de probă, contra proceselor verbale de contrabandă, este înscrierea în fals (Cas. II, No. 682 din 4 April 1922; *Jurisprudența Română*, 9-10/1922).

b) Trib. ca instanță de apel, nu poate constata și aprecia faptele și împrejurările din care agenții vamali deduc existența contravențiunii.

Această cercetare nu este permisă decât pe calea procedurii falsului (C. III, No. 107/1919; *Jurisprudența Română*, 15-16/1919).

c) Trib. nu poate admite, conf. art. 215 l. v. contra proceselor verbale de contrabandă alte motive de nulitate decât înscrierea în fals, spre deosebire de celelalte contravențiuni vamale în privința cărora se pot verifica atât condițiunile de formă cât și temeinicia lor în fond.

Un proces-verbal de contrabandă nu poate fi anulat pentru neîndeplinirea condițiunilor de formă (C. II, No. 302/919, *Jurispr. Română* 31-32/919).

d) Tribunalul violează art. 215 l. vămilor când discută temeinicia procesului-verbal, fără ca apelantul să se fi înscris în fals, și infirmă condamnățiunea pentru motivul că faptul n'ar constitui o contrabandă (C. III, No. 1102 din 23 Iunie 1922; *Jurisprudența Română* 18/922. În același sens: C. III, No. 301/912, *Curierul Judiciar* pe 1912, p. 72; C. III, No. 107/916, *Curierul Judiciar* 32/916; C. III, 8/920, *Curierul Judiciar* 10/921; C. III, 16/920, nepublicată).

III. Rolul Tribunalelor, ca instanță de apel în materie vamală. — După jurisprudențele citate mai sus, rezultă că Tribunalul, ca instanță de apel, nu

poate să cerceteze, în fond, temeinicia contravențiunii, întrucât constatările și deducțiunile de fapt ale agenților vamali nu pot fi dărmate decât prin înscrierea în fals.

Am aratat că nu poate fi vorba de înscrierea în fals, decât contra unui fapt constat *propriis sensibus* de acești agenți, adică atunci când se tinde a se înlătura materialitatea faptelor alegate, iar nu și în cazul când se discută calficarea.

Acest drept nu se poate tăgădui justiției, care nu poate fi transformată într'un birou de înregistrare a actelor dresate de agenții vamali.

Tribunalele pot deci califica, juridicește, faptele din procesul-verbal.

Singura rezervă pusă libertății lor este că, nu pot înlătura, în principiu, materialitatea obiectivă a faptelor decât prin înscrierea în fals.

Nu este admisibil să se ridice instanțelor judecătorești dreptul de interpretare și caracterizare, care e de esența rolului justiției.

A admite altfel, ar fi să se facă iluzoriu dreptul de apel cum foarte bine se spune prin deciziunea secțiunilor unite.

Din moment ce legea vămilor a menținut cele 2 grade de jurisdicție trebuie respectată misiunea instanței de apel.

Nu se poate hotărâ soarta unui om de o instanță excepțională cu caracter administrativ, alcătuită din agenți, neîndestulător de pregătiți.

Art. 215 l. văm. pune ca singură restricțiune pentru dreptul de apreciere al Tribunalului numai prohibițiunea de a scuza pentru eroare sau lipsă de intenție frauduloasă.

Rămâne, deci, în picioare, dreptul de a cenzura, din punctul de vedere juridic, elementele procesului verbal.

Ar fi un non sens, ca să rămână definitivă și neatacabilă calificarea jurisdicțiunii vamale, consacându-se, în fapt, posibilitatea unor abuzuri și vexațiuni grave din partea unei jurisdicțiuni aditive.

Cine nu ar putea fi declarat contrabandist?

O lege, ca și un contract, trebuie interpretată în sensul în care poate produce un efect serios și salutar.

Nu e nimeni dintre noi, care să nu recunoască că trebuiesc stavilite abuzurile și este curios cum Curtea care le cunoaște, ca instanță de contencios administrativ, a putut consacra o asemenea teorie.

Supremul argument, invocat de avocații Ministerului de finanțe, voim să vorbim de redevabilul fiscalist d-l C. Marinescu, este că instanța de apel are o competență cu totul redusă, de a înregistra fără putință de apreciere și reacțiune, faptele și calificările, consacându le *tale quale*, căci „voința legiuitorului trebuie să treacă înaintea voinței interpretului“.

Iată dar, pusă la contribuție, pentru trebuințele cauzei, și această „voință a legiuitorului“, de care auzim, atât de dese ori, vorbindu-se în practică și care a ajuns, după expresiunea atât de potrivită a lui Cruet și Saleilles, o adevărată „personalitate imaginată, mitică și permanentă“.

Se uită, însă, principiul elementar, în materie de interpretare a textelor, că „a se trage dintr'un principiu consacrat „consecințe prea îndepărtate, este „ca să te expui să depășești, cu mult, intențiunea legiuitorului“ (Jean Cruet, La Vie du Droit, p. 59).

Credem că, legea vămilor, menținând instanța de apel, nu a putut înțelege ca judecătorii celei de a doua instanțe să se prosternă și să își însușească, fără discuție, calificarea legală și deducțiunile,

eșite din mintea d-lor agenți vamali dela punctele Bechet sau Giurgiu!

O asemenea lege și o asemenea judecată sunt imposibile de conceput.

Am pledat această chestiune înaintea Tribunalului Dolj, unde interpretarea Curței de Casație a fost înlăturată. Constantă în interpretarea sa, Casația a casat, trimițând afacerea înaintea Tribunalului Olt.

Instanța de irimiere s'a solidarizat cu interpretarea Tribunalului Dolj și astfel chestiunea a fost adusă în judecata secțiunilor unite, în fața cărora au triumfat adevăratele principii și adevărata interpretare.

IV. Definițiunea contrabandei. Art. 192 legea vămilor. — „Orice import sau export, încercat sau săvârșit, în contra dispozițiilor legii vămilor, fie în scopul de a nu se plăti drepturile cuvenite fiscului, sau de a încălca o prohibițiune, fie numai spre a înlătura îndeplinirea unor formalități, constituit un fapt de contrabandă“.

În înțelesul cel mai larg și uzual, cuvântul contrabandă înseamnă orice comerț, care se face în contra legilor fiscale ale Statului.

Intr'un înțeles mai restrâns, prin contrabandă se înțelege contravențiunile la legile vamale, care consistă în neîndeplinirea formelor vamale, făcută cu intențiunea de a se sustrage drepturilor și prohibițiilor vamale (*Pandectes fr., Répertoire, Contrebande, No. 1-2*).

În acest sens, trebuie luat și art. 192 din legea vămilor, care, dând definițiunea contrabandei, califică ca atare orice import, sau export, încercat sau săvârșit, fie în scopul de a nu se plăti drepturile cuvenite fiscului, sau de a se încălca o prohibițiune, fie numai spre a înlătura îndeplinirea unor anumite formalități.

Pentru ca să existe contrabandă se cere, deci, fraudă drepturilor fiscului sau înlăturarea unei prohibițiuni.

Înlăturarea prohibițiunii trebuie însoțită însă de tănuire, de clandestinitate prin ajutorul unor manopere clandestine sau a complicității organelor vamale.

V. Expunerea analitică asupra delictului de contrabandă. Elemente constitutive. 1) Clandestinitatea și 2) Prejudiciul fiscal sau înlăturarea unei prohibițiuni. — a) Clandestinitatea este principalul element al delictului de contrabandă.

Atunci, când, însă, importatorul sau exportatorul nu tănuiește, prin manopere frauduloase, obiectul tarifat, spre a nu fi constat de agenții vamali, sau nu'l trece prin locuri ascunse, pe unde supravegherea nu se poate exercita, nu mai poate fi vorba de contrabandă.

Fără elementul clandestinității nu există contrabandă.

Acest element este absolut esențial pentru existența delictului.

Iată ce spune doctrina :

„Contrabanda este importatiunea sau exportatiunea clandestină a mărfurilor cari, fie la intrarea, fie la eșirea din teritoriu, sunt prohibite sau supuse la taxe“ (F. Thibault, *Traité du Contentieux de l'administration des douanes*, p. 52 și 92, citat în *Pandectes fr., Répertoire V, Contrebande No. 3*).

Definițiunea dată contrabandei de art. 192, implică elementul clandestinității.

În adevăr :

Frauda; încălcarea prohibițiunii și înlăturarea formelor nu se poate concepe fără clandestinitate,

afară numai dacă se admite complicitatea organelor vamale.

b) *Pe lângă elementul clandestinității, se cere și elementul prejudiciului, adică fraudă drepturilor fiscului sau înlăturarea prohibițiunii.*

În speță, nu poate fi vorba de fraudă, atunci când s'a dovedit în fapt că, potrivit contractului, contravenienții plățiseră taxele vamale aferente prin acela că făcuseră să se crediteze la o Bancă contul Statului cu sumele respective.

Conform contractului, când Direcțiunea Poștelor primea banii de la cumpărător, trebuia să-i dea și actele vamale de îndeplinirea formalităților respective, în sensul că toate formele sunt perfecte și vasul este gata de plecare.

Nu era, deci, posibil o eludare a formelor vamale.

Dealtfel, vasul nici nu putea pleca dacă nu avea taxele vamale achitate. Manifestul de bord al vasului nu poate fi în regulă fără îndeplinirea acestei formalități, deoarece, potrivit dispozițiilor art. 65, 66, 67 și 68 din legea vămilor, nici un bastiment cu mărfuri destinate exportului, nu va putea să părăsească un port, sau o schela, fără a avea un manifest de încărcământ vizat de biroul de vamă și indicând natura și cantitatea mărfurilor.

Hărțile de bord, cari după regulamentele de navigațiune, trebuiesc a fi depuse la autoritățile însărcinate cu poșta porturilor, nu pot — conform art. 68 legea vămilor — sa fie înapoiate, decât după ce acele autorități se vor fi încredințat că manifestul a fost remis biroului vamal și a fost vizat acolo.

Un șlep, nu poate fi tainuit ca o cutie cu țigarete, sau un pachet cu manufactură.

Chiar dacă, prin imposibil, am admite, ceea ce nu este dovedit prin procesul verbal, că vasul a plecat fără manifestul de bord vizat de biroul vamal respectiv, totuși nu este admisibil, ca până la eșirea din țară, căpitanii porturilor intermediare să nu fi observat această neregularitate.

VI. *Legea după care se determină regimul vamal prohibitiv.* — Caracterul de mărfuri prohibite se determină după regimul vamal în vigoare în momentul introducerii lor, indiferent dacă, ulterior, a intervenit un alt regim vamal (C. III, No. 972/922, *Jurisprudența Română* 13—14/922).

VII. *Delictul de reticență vamală.* — Este o enormă deosebire între delictul de contrabandă și delictul de reticență vamală, prevăzut de art. 89 legea vămilor.

În delictul de contrabandă, obiectul supus taxelor este dosit; în delictul de reticență, obiectul este supus controlului agenților, însă cantitatea declarată este mai mare, sau mai mică — după cazuri — decât cea reală.

Conform art. 89 din legea vămilor, modificată la Aprilie 1916, deosebirile în dauna vamii, constatate între arătările unei declarațiuni de import și export, și rezultatul verificării, se consideră ca contravențiuni și atrag aplicarea amenzilor prevăzute în tabloul anexat acestui articol.

Această infracțiune intrând în categoria contravențiilor prevăzute de art. 89 legea vămilor, adică consistând numai într'o deosebire constatată între arătarea declarațiunii de export și rezultatul verificării, beneficiază de un regim mai indulgent în cece privește apărarea infractorului, întrucât, prin art. 215 al. II, l. vămilor, se prevede că la contravențiunile prevăzute de art. 89 din lege și cele provenite din omisiuni de la formalitățile vamale pe lângă nulitățile de prime prevăzute de art.

203, Trib. va putea examina și în fond dacă contravențiunea este întemeiată conf. legei vamale.

VIII. *Jurisprudențe relative la delictul de reticență vamale.* — a) *Contravențiunea de false arătări ale mariturilor de importat subsistă chiar dacă, în urmă importatului a cerut și obținut reexportarea mărfurilor (C. III, No. 972/922, Jurispr. R. 13—14/922).*

b) *Se poate anula pentru vicii de formă procesul verbal pentru constatarea unei contravențiuni care constă în false arătări ale mărfurilor de importat.*

Această contravențiune ia naștere din momentul prezentării declarațiunii de import, independent de faptul că operațiunea verificării s'a făcut mai târziu. (Cas. III, No. 972/922, *Jurispr. R. 13—14/922).*

Dacă este vorba de o declarație inexactă a importatorului, taxatorul vamal nu poate fi considerat contravenient dacă nu a făcut nici-o eroare în privința aplicării tarifului sau în operațiunile de calcul. Contravențiunea există în acest caz, numai în sarcina declarantului. (C. III, 186/921; *Curierul Judiciar* No. 41.922).

IX. *Analiza delictului de reticență vamală.* — Rațiunea pentru care legiuitorul a făcut din infracțiunea prevăzută în art. 89 o infracțiune deosebită cu o responsabilitate mai atenuată pentru infractor este, că, în acest caz, nu mai este o rea credință atât de primejdioasă, din partea contravenientului, care nu ar fi putut pune în practică planul său, dacă agenții vamali ar fi făcut un control efectiv al mărfurilor trecute prin controlul lor.

În afară de aceasta, legiuitorul a cântărit, în această materie, responsabilitatea în raport cu gradul sau intensitatea prejudiciului. În adevăr, în acest caz, e vorba nu de o contrabandă integrală, ci de o simplă reticență în declarațiune.

Pericolul, pentru fisc, nu este atât de mare, întrucât prejudiciul este considerat atenuat.

Nu este acela primul caz când legiuitorul corecțional condiționează quantumul pedepsei de intensitatea prejudiciului. Art. 112, 117, 123, 124, 125, 140, 149, 164 din cod. penal sunt un exemplu palpabil de împrejurarea că legislațiunea represivă hotărăște, în anume cazuri, că, severitatea sancțiunii este în funcțiune de quantumul prejudiciului.

Doctrina este în același sens.

Gravitatea contrabandei și, prin armare, pedeapsa de aplicat este gradată după un element principal, adică după circumstanțele exterioare cari o înconjoară.

Aceste circumstanțe sunt: *importanța și valoarea contrabandei*, numărul contrabandiștilor, portul de arme, profesiunea obișnuită de contrabandist.

(Pandectes fr. Répertoire V. *Contrebande* No. 21).

X. *Jurisprudență relativă la circumstanțele agravante ale delictului de contrabandă.* — Pentru ca agenții delictului să fie considerați ca lucrând în trupa trebuie să fi fost cu toți autorii materiali ai contrabandei, fie că transportau cu toții mărfurile prohibite, fie că o parte din ei erau destinați a da celorlalți ajutor contra agenților vamali. (C. II, No. 1170/919; *Jurisprudența Română*, 25—26/919).

XI. *Procedura constatării infracțiunilor vamale.* — Agenții vamali nu pot instrumenta din proprie inițiativă, decât numai când este vorba de o contrabandă flagrantă.

Când contrabanda nu mai este flagrantă, acești agenți nu pot instrumenta decât obținând autorizarea prealabilă a Ministerului Public, atât pentru a face cercetări, cât și pentru perchezițiune (art. 199 L. vămilor al. II).

Aceste cercetări, precum și dresarea actelor vor fi făcute de agenții vamali în asistența unui agent al Poliției judiciare (al. III).

Infracțiunile neflagrante pot fi dovedite cu probele scrise, rezultând din corespondență, registre, facturi, sau orice alte hârtii, găsite la domiciliul bănușilor, precum și scriptele vamale ale Cailor Ferate, Poștei, sau Companiilor de navigație (al. IV).

Oprirea de instrumentare fără autorizarea Ministerului Public este aplicarea principiului ca în infracțiuni neflagrante e competent a cerceta numai judecătorul de instrucție.

Aceasta e o măsură procedurală preventivă, contra abuzurilor.

Conf. art. 735 pr. civ., este nul orice act de procedură, făcut de un ofițer incompetent sau cu călcarea unor forme ce produc o vătămare, care nu poate fi înlăturată de cât prin anularea actului.

Fără o asemenea autorizare, agentul vamal este incompetent să instrumenteze.

O asemenea incompetență fiind de ordine publică orice act încheiat este nul.

Art. 735 pr. civ., și 14 din Constituție, pe care se întemeiază această nulitate, sunt aplicabile și în penal, deoarece ele constituiesc dreptul comun.

Art. 99 l. vam., prevăzând că, pentru contravențiuni neflagrante, agenții vamali sunt datori să obțină o autorizațiune de la ministerul public, nu a derogat la principiile generale de competență în privința atribuțiunilor de instrumentare ce aparțin diferitelor categorii de ofițeri de poliție judiciară, după cum infracțiunea este flagrantă sau neflagrantă.

În principiu, procurorul nu are dreptul de instrumentare decât în materie de flagrant delict.

Pentru motive de utilitate socială, și în interesul conservării probelor, s'a făcut excepție la principiul separațiunii de instrucțiune de urmărire, dându-se procurorului drept de instrumentare în materie de infracțiuni flagrante.

Imprejurarea ca art. 199 l. v. vorbește de autorizarea ministerului public, pentru cercetări și percheziție, e datorită unui confuziuni evidente și unei lipse de familiarizare a acestui legiuitor special cu principiile generale ale materiei.

În realitate, este vorba de autorizarea judecătorului de instrucție. Dealtfel în practică, parchetele, după cât știm, se adresează acestui magistrat pentru a obține autorizațiunea necesară agenților vamali.

XI. Criteriul juridic pentru caracterizarea contrabandelor flagrante și neflagrante. — Caracterul flagrant al unei infracțiuni nu se determină după data actului, ci după raportul de simultaneitate sau succesiune nemijlocită, care trebuie să existe între săvârșirea și descoperirea faptului.

Imprejurarea că procesul-verbal a fost dresat mai târziu nu ridică faptului caracterul de infracțiune flagrantă, ci poate constitui cel mult, un viciu de formă (C. III, No. 116/921; *Jurispr. R.* 6/921).

XII. Condițiunile de formă ale proceselor-verbale ale contrabandelor neflagrante. Forța lor probantă. *Jurisprudența.* — a) *Forța probantă.* — Procesele verbale pentru constatarea contrabandelor neflagrante pot fi combătute prin toate probele de drept comun.

Ele nu sunt supuse aprobării Ministerului de finanțe. (C. III, 241/916, *Curierul Judiciar* 44/916).

b) *Somațiunea adresată contravenientului.* — În materie de contrabandă neflagrantă, contravenientul trebuie să fie somat în scris, spre a asista la încheierea procesului-verbal. (Cas. III, 182/919, *Jurisprudența Rom.* din 919 p. 714, Art. 205 l. vămilor).

Art. 205 al. ult., arată că somațiunile p. redactarea pr.-verbale, relative la contrabande, descoperite în urma săvârșirii lor, se vor face în scris.

După ce forme?

Somațiunea fiind echivalentă cu o citație, deoarece vama exercită o adevărată jurisdicție represivă, trebuie să îndeplinească condițiunile cerute de art. 74 pr. civ., care e dreptul comun.

Somațiunea scrisă, adresată contravenientului pentru a asista la dresarea procesului-verbal nu e cerută de cât la constatarea contravențiunilor neflagrante.

Somațiunea verbală, deși cerută de lege la constatarea contravențiunilor flagrante, nu este obligatorie decât atunci când e posibilă, adică atunci când contravenientul este prezent la descoperirea faptului. (C. III, No. 182/919, *Jurispr. R.* 19—20 din 1919; C. III, No. 875/922, *Jur. R.* 15/922).

Nu e suficient să se menționeze în procesul-verbal că infractorul a fost chemat telegrafic să asiste, dacă nu se arată ziua și ora pentru când a fost chemat.

Această mențiune este substanțială și încălcarea ei atrage nulitatea procesului-verbal pentru aceleași motive, pentru care s'ar anula o citație, în care nu ar fi arătat termenul înfățișării.

Îndeplinirea acestei formalități, trebuie să rezulte din textul procesului-verbal, întrucât acesta este actul care face dovada în justiție, a îndeplinirii formelor prevăzute în interesul superior al dreptului de apărare, și ca o garanție contra rectificărilor ulterioare, ce ar putea fi făcute, pentru complectarea omisiunelor.

Aceasta cu atât mai mult, cu cât agenții vamali sunt interesați să încaseze prime, și pot să comită în vederea perspectivei câștigului, acte, cari ar fi o complectare tardivă a omisiunilor făcute în momentul constatărei.

c) *Valabilitatea procesului-verbal față de unii contravenienți; nulitatea lui față de alții.* — În cazul când sunt mai mulți contravenienți, lipsa mențiunilor esențiale în privința persoanei lor atrage nulitatea procesului-verbal numai față de dânsii, procesul-verbal își conservă forța probantă față de ceilalți. (C. III, 78/920, *Jurispr. R.* 8/920).

d) *Calitatea și numărul agenților cari instrumentează.* — Este valabil pr.-verbal încheiat de șeful vamei împreună cu un agent vamal. (C. Apel Buc. s. II, 158/920, *Curierul Judiciar*, 2/921).

Procesele-verbale preliminare pot fi redactate numai de un singur agent, întrucât art. 201 și urm. l. v. se referă la procesele-verbale definitive ce se aprobă de Minister. (C. III, 183/1919; *Jurispr. R.* 19—20/1919).

În materie de contrabandă neflagrantă ancheta poate fi făcută, conform art. 199 l. v., atât de magistratul instructor cât și de parchet (Trib. Oradia Mare s. III, 19 Mai 1921, *Curierul Judiciar* 1/1922, cu o nota în acelaș sens de d. E. C. Decusară).

e) *Mențiuni relative la ora și locul instrumentării și domiciliul agentului.* — Dispozițiunile art. 203 l. văm. referitoare la indicarea locului și orei unde s'a comis contravenția sunt îndeplinite dacă, prin sentință se constată că din actele dresate rezultă că faptul a fost săvârșit în timpul serei și pe o anumită șosea în direcțiunea frontierei (Cas. III, No. 368/1916, *Jurispr. R.* 29/918).

Menționarea orei și locului, unde s'a comis contravențiunea nu mai e necesară pentru contrabandele de lucruri prohibite la export (C. III, 66/919, *Jurispr. R.* 12/919).

Trib. e obligat a cerceta, față de nepotrivirea de date din acte, dacă din celelalte mențiuni ale actelor nu se poate stabili data încheerii procesului verbal și dacă nepotrivirea aceasta nu este datorată unei erori evidente, care, în acest caz, nu ar mai putea fi un viciu esențial care să atragă nulitatea procesului verbal (C. III, No. 200/919, *Jurispr. R.* 21—22/919).

Este suficient aratăta credința funcționarului vamal, dacă se indică că el funcționează pe lângă un anumit birou vamal (C. III, 48/920; *Jur. R.* 6/921).

f) *Dresarea proceselor verbale de urgență. Sancțiune. Afișarea deciziei condamnatoare.*—Deși art. 201 al. 3 l. văm. recomandă urgența în dresarea actelor, totuși neîndeplinirea acestei cerințe nu poate atrage nulitatea procesului verbal (C. III, No. 107/919, *Jurispr. R.* 15—16/1919).

Afișarea deciziei condamnatoare a Administrației vămilor la primăria de reședință a biroului vamal, în lipsa contravenientului și a unui domiciliu real sau ales, constituie o comunicare valabilă în sensul art. 22 l. văm., dacă afișarea este făcută de notar cu doi martori.

Nu e nevoie ca afișarea să fie făcută de poștă (C. III, No. 317/916, *Jurispr. R.* 26/918).

g) *Efectele proceselor verbale față de persoanele civilmente responsabile.*—În materie de infracțiuni vamale, persoanele civilmente responsabile pot fi condamnate solidar la amendă și despăgubiri cu agenții infractori, fără a fi chemate la încheierea actelor (C. III, No. 416/921, *Jurispr. R.* 15/921).

XIV. Extinderea aplicării legii vămilor în noile ținuturi. Conflictul legislațiilor vamale în spațiu și în timp. *Jurisprudență.*—Decretul-lege No. 3632 din 11 Dec. 1918, dispune că vămile rămân sub administrația guvernului vechiului regat, astfel în cât legea vamală a devenit obligatorie pentru întreaga țară din momentul publicării acestui decret în „Monitorul Oficial“.

Extinderea dispozițiilor legii vamale și în noile ținuturi s'a făcut prin decretul-lege No. 3466/919, publicat în Monitor la 15 August 1919, de când, deci, legea vamală a devenit aplicabilă și acolo.

Acest decret-lege nefăcând decât să extindă legea vamală în teritoriile alpine, celelalte legi cari se găseau în vigoare și cari nu contrazic dispozițiile legii vamale urmează a fi mai departe aplicate. (C. III, *Compendiul Ardelean*, No. 1227 din 18 Nov. 1921, *Jurispr. R.* 23/922).

b) Unirea politică a Basarabiei cu țara noastră n'a putut atrage *ipso facto* și uniunea vamală.

Prin urmare este aplicabilă legea locală pentru toate infracțiunile descoperite și constatate anterior decretului prin care legea vamală a vechiului regat a fost declarată aplicabilă și în Basarabia (C. III, 393/919, *Jurispr. R.* 5/920).

Este inadmisibil, pe baza acestui principiu, recursul direct în Casație, chiar dacă era permis de legea austriacă, în cazul când recursul e introdus posterior publicației în Monitor a decretului-lege No. 3466 din 12 Aug. 1919, prin care se extinde aplicarea l. vămilor și în Bucovina (C. III, 404/919, *Jurispr. R.* 5/920).

c) O contrabandă săvârșită sub legea veche din 1905 și descoperită sub legea din 1916 urmează a fi judecată după regulile de procedură din noua lege, de oarece regulile de procedură și competență au de drept efect retroactiv.

Instanța competentă a aplica amendă chiar pentru contravențiunile cari nu au caracter de flagrant-delict este numai Direcțiunea Vămilor, iar nu Trib.

a cărui competență în materie de aplicare a amenzilor a fost desființată pentru toate contravențiunile vamale, atât flagrante cât și neflagrante (C. III, No. 218/919, *Jurispr. R.* 29—30/919).

XV. Caracterul amenzilor vamale. *Jurisprudența.*—a) Amenzile pronunțate de jurisdicțiunile civile speciale vamale—cum ar fi de ex. Direcțiunea Generală a vămilor sunt simple sancțiuni civile cari au caracterul unor desdăunări acordate fiscului pentru prejudiciul încercat prin fraudarea sa de taxele respective.

Aceste amenzi nu pot avea un caracter penal de cât atunci când sunt aplicate pentru contrabande cari, potrivit legii vămilor, sunt deferite Tribunalului corecțional și cari, constituind, deci, infracțiuni penale, interesează ordinea publică.

În orice caz, chestiunea de a se ști dacă Administrația Vămilor a calculat și aplicat bine acele amenzi, neprivind ordinea publică, dat fiindcă se referă la chestiuni de simple daune civile, nu poate fi ridicată pentru prima oară în Casație (C. III, No. 1035/921, *Jurispr. R.* 1/922).

b) Amenzile pronunțate, în materie vamală cu drept de apel la Tribunal, având un caracter civil, instanța se constituie fără procuror. Participarea procurorului atrage nulitatea hotărârei (C. III, No. 197/919, *Jurispr. R.* 21—22/919; No. 190/921, *Jurispr. R.* 8—921).

c) Constituirea instanței cu procuror nu poate atrage nulitatea hotărârei dacă procurorul a pus concluziuni în favoarea recurentului, în speșă Ministerul de finanțe (C. III, 308/919, *Jurispr. R.* 3/920).

XVI. *Jurisprudențe asupra sancțiunilor cu caracter penal, prevăzute de legea vămilor.*—a) Pedepsa închisoarei, prevăzută de art. 196 l. vămilor, este aplicabilă atât pentru contrabandele de mărfuri cât și pentru cele de valori (C. II, 1352 din 29 Mai 1922, *Jurispr. R.* 18/922).

Amenda pronunțată, conf. acestui text, are un caracter penal (C. II, 82/8919, *Jurispr. R.* 19-20/919).

b) Contrabandele de mărfuri prohibite la export fiind pedepsite, conf. art. 86 al. 8 l. văm., cu o amendă penală, care, în caz de insolvabilitate, se transformă în închisoare, beneficiază de amnistia acordată prin decretul-lege No. 2009/920, publicat în Monitorul Of. No. 28 din 6 Mai 1920 (Trib. Prahova I, No. 505/921, *Curierul Judiciar*, 1/923, în acelaș sens. *Paul Porumbeanu*, loc. cit.; C. III, 1049/920, *Dreptul*, No. 41/920).

c) O infracțiune vamală comisă de un militar este de competența instanțelor civile.

Parchetul nuși poate însuși instrucția făcută de un comisar, care este incompetent *ratione materiae* (Trib. Oradea-Mare, S. III, 19 Mai 1921, *Curierul Judiciar* 1/922; în acelaș sens E. Decusară, loc. cit.).

XVII. *Apelurile vamale față de legea timbrului.*—Apelurile în materie vamală se umbrează ca și simplele petițiuni. (C. III, 238 și 239/916, *Curierul Judiciar*, 50/916, *Jurispr. R.* 21/916; C. III, 316/916, *Jurispr. R.* 25/918).

Pe lângă această obligațiune fiscală care ese din dreptul procedural comun, partea apelantă trebuie să justifice plata taxei citațiilor (art. 213 și 214 l.v.)

Jurisprudența anterioară a Inaltei Curți era în sensul, că aceste ape'uri nu sunt supuse la nici o taxă, deoarece legea timbrului nu prevede nici o taxă de timbru, iar legile fiscale sunt de strictă interpretare, neputându-se întinde prin analogie. (Casația Secțiuni Unite No. 416/1899, *Buletin* p. 1259, *Vezi Corneliu Botez*, Noua lege a timbrului, p. 592—593).

TRAIAN ALEXANDRESCU